

Arbeidsmarktinformatie naar bedrijfssector, beroep en opleiding voor de provincie Noord-Holland

Citation for published version (APA):

Wieling, M., & de Grip, A. (1994). *Arbeidsmarktinformatie naar bedrijfssector, beroep en opleiding voor de provincie Noord-Holland*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Faculteit der Economische Wetenschappen. ROA Reports No. 1 <https://doi.org/10.26481/umarep.1994001>

Document status and date:

Published: 01/01/1994

DOI:

[10.26481/umarep.1994001](https://doi.org/10.26481/umarep.1994001)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 04 May. 2023

**ARBEIDSMARKTINFORMATIE NAAR BEDRIJFSSECTOR, BEROEP
EN OPLEIDING VOOR DE PROVINCIE NOORD-HOLLAND**

ROA-R-1994/1

**M.H. Wieling
A. de Grip**

RESEARCHCENTRUM VOOR ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

**Faculteit der Economische Wetenschappen
Rijksuniversiteit Limburg**

Maastricht, januari 1994

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Weiling, M.H.

Arbeidsmarktinformatie naar bedrijfssector, beroep en opleiding voor de provincie Noord-Holland/M.H. Wieling, A. de Grip. - Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Faculteit der Economische Wetenschappen, Rijksuniversiteit Limburg. - Tab. - ([rapport])/Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, ISSN 0922-8098; ROA-R-1994/1)

Met lit. opg.

ISBN 90-5321-122-5 geb.

Trefw.: onderwijs en arbeidsmarkt; Noord-Holland.

INHOUDSOPGAVE

	Bladzijde
1. INLEIDING	1
2. WERKGELEGENHEIDSSTRUCTUUR	8
2.1. Inleiding	8
2.2. Sectorstructuur	8
2.3. Beroepenstructuur	10
2.4. Opleidingenstructuur	15
2.5. Leeftijdsstructuur	19
2.6. Vrouwen op de arbeidsmarkt	23
2.7. Conclusie	27
3. FORENSENSTROMEN	30
3.1. Inleiding	30
3.2. Forensenstromen per bedrijfssector	33
3.3. Forensenstromen per beroepssegment	34
3.4. Forensenstromen per opleidingstype	35
3.5. Conclusie	37
4. BAANVINDERS	39
4.1. Inleiding	39
4.2. Baanvinders per bedrijfstak	40
4.3. Baanvinders per beroepssector	42
4.4. Baanvinders per opleidingscategorie	44
4.5. Conclusie	46
5. VERSCHILLEN IN WERKGELEGENHEIDSSTRUCTUUR	48
5.1. Inleiding	48
5.2. Verschillen in de sectorstructuur	49
5.3. Verschillen in de beroepenstructuur	50
5.4. Verschillen in de opleidingenstructuur	53
6. BESLUIT	56
LITERATUUR	66
BIJLAGE A: GEHANTEERDE SECTOR-, BEROEPEN- EN OPLEIDINGENINDELINGEN	67
BIJLAGE B: AANVULLENDE TABELLEN	75

1. INLEIDING

Voor een adequaat regionaal werkgelegenheids- en arbeidsmarktbeleid is de beschikbaarheid van betrouwbare en voldoende gedetailleerde arbeidsmarktinformatie een noodzakelijke randvoorwaarde (zie ook en De Grip en Heijke, 1993). Maar ook voor andere beleidsterreinen is regionale arbeidsmarktinformatie van belang is. Daarbij kan vooral worden gedacht aan het regionaal economisch beleid, het verkeers- en vervoersbeleid en de ruimtelijke ordening. Vanuit dit oogpunt wil de Provincie Noord-Holland jaarlijks een analyse maken van de ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt. De afdeling Economische Zaken van de Provincie heeft derhalve aan het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) de opdracht gegeven de werkgelegenheidsstructuur in Noord-Holland in kaart te brengen. Daarbij is het enerzijds van belang een beeld te krijgen van de werkgelegenheidssituatie in de provincie Noord-Holland als geheel, om relaties te kunnen leggen tussen de economische ontwikkeling en de arbeidsmarkt. Anderzijds is het ook belangrijk de verschillen tussen de regio's binnen de provincie en de mobiliteitsstromen tussen deze regio's nader te belichten. De vier Regionale Besturen voor de Arbeidsvoorziening (RBA's) binnen de provincie zouden in dat geval ook gebruik kunnen maken van de gepresenteerde arbeidsmarktinformatie. Het gaat daarbij om de RBA-gebieden Het Gooi en Vechtstreek (GV), Noord-Holland Noord (NHN), Amsterdam, Zaanstreek, Waterland (AZW) en Kennemer-, Amstelland en Meerlanden (KAM).

Door jaarlijks de werkgelegenheidsstructuur in beeld te brengen kan inzicht worden verkregen in de ontwikkelingen die er in de provincie Noord-Holland op de arbeidsmarkt plaatsvinden. Om in deze behoefte aan adequate arbeidsmarktinformatie te voorzien, zijn in opdracht van de Provincie Noord-Holland, de gewenste gegevens op basis van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) aan het ROA aangeleverd. In dit rapport zullen deze gegevens worden gepresenteerd en geanalyseerd. Daarbij zal tevens worden ingegaan op de betrouwbaarheid van de informatie en de conclusies die daaruit moeten worden getrokken met betrekking tot de in de toekomst te hanteren indelingen. Daar dergelijke arbeidsmarktanalyses dit jaar pas voor de eerste keer worden verricht, worden er vooralsnog geen arbeidsmarktontwikkelingen in beeld gebracht. In eerste instantie zal alleen een beeld kunnen worden geschetst van de *huidige werkgelegenheidsstructuur*, verbijzonderd naar branche, beroep en opleiding en de positie van bepaalde groepen arbeidskrachten op de arbeidsmarkt. Daarbij wordt zowel ingegaan op de werkgelegenheidsstructuur in de provincie Noord-Holland, als op de structuur van de werkgelegenheid in de vier RBA-gebieden binnen de provincie.

Naast de werkgelegenheidsstructuur van de werkzame personen, worden in dit rapport ook de *forensenstromen* in de provincie Noord-Holland in beeld gebracht. Daarbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen de inkomende en uitgaande pendel. Een ander aandachtspunt is de arbeidsmarktpositie van de *baanvinders*. Dit zijn degenen die op de enquêtedatum een werkkring

hadden waarin ze korter dan één jaar werkzaam waren (zie Bierings en Windmeijer, 1992)¹.

De Enquête Beroepsbevolking

De EBB is een doorlopende enquête die sinds 1987 door het CBS wordt gehouden. De totale jaarlijkse steekproef heeft betrekking op ongeveer 120.000-130.000 adressen. Het aantal geënquêteerde personen van 15-64 jaar is jaarlijks circa 100.000 tot 110.000. Dit komt overeen met een steekproeffractie van 1%. De steekproefuitkomsten zijn door het CBS opgehoogd tot de 'werkelijke' aantallen. Bij deze ophoging wordt gestratificeerd naar geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, nationaliteit en regio (zie CBS, 1990, 1991 en 1992).

In de EBB is een groot aantal arbeidsmarktgegevens opgenomen. Dit betreft onder meer:

- demografische kenmerken (geslacht, leeftijd, nationaliteit);
- belangrijkste activiteit (werkzaam, scholier/student, enz.);
- gemeente waar men woont en werkt;
- gevolgde opleiding;
- bedrijfsklasse waarin men werkt;
- beroep dat men uitoefent;
- arbeidsduur;
- het al dan niet op zoek zijn naar werk.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens zijn gebaseerd op de nieuwe definities van de beroepsbevolking. Dit betekent dat alleen degenen met een wekelijkse arbeidstijd van tenminste 12 uur tot de werkzame personen worden gerekend (zie ook CBS, 1993a).

De beschikbare informatie over de werkenden zal voor zover mogelijk worden verbijzonderd naar leeftijd, geslacht, branche, beroep, opleiding en werkregio. Alle gegevens in dit rapport hebben betrekking op de provincie Noord-Holland en de vier RBA-gebieden als *werkgebied*. Daarbij moet het volgende worden opgemerkt. Het werkgebied van een respondent is bepaald aan de hand van de gemeente waar men doorgaans de werkzaamheden verricht. Voor een aanzienlijk aantal geënquêteerde personen is dit echter onbekend. Alle gegevens in dit rapport betreffen uitsluitend personen van wie bekend is in welke gemeente van Noord-Holland men werkzaam is. Dit betekent dat het werkelijke aantal personen dat betaald werk verricht wordt onderschat. Deze onderschatting is bovendien niet aselectief, daar het onbekend zijn van de werkgemeente samenhangt met enkele specifieke branches en beroepen.

Bijna alle gegevens in dit rapport representeren het gemiddelde van de periode 1989-1991².

-
1. Anders dan in het artikel van Bierings en Windmeijer (1992), heeft het begrip baanvinders niet alleen betrekking op degenen die op de enquêtedatum een werkkring in *loondienst* hadden, waarin ze korter dan één jaar werkzaam zijn, maar ook op zelfstandigen en meewerkende gezinsleden.
 2. Op het gewenste aggregatieniveau waren ten tijde van de verzameling van de data nog geen regionale gegevens voor het jaar 1992 beschikbaar.

Alleen als het gaat om opleidingsinformatie, betreffen de cijfers de tweejaarsperiode 1990-1991.

Betrouwbaarheidsmarges

Het voordeel van het gebruik van meerjaarlijkse gemiddelden is dat de informatie 'harder' is dan wanneer wordt uitgegaan van de cijfers voor één bepaald jaar. Bovendien kan op deze wijze meer informatie worden verkregen, aangezien voor drie- en tweejaarsgemiddelden de cijfers reeds gepubliceerd mogen worden bij een minimaal aantal personen van respectievelijk 2.000 en 3.000. Daarentegen geldt bij jaarcijfers een ondergrens van 5.000 personen. Daarbij kan in het geval van driejaarsgemiddelden een afronding op 500-tallen plaatsvinden, terwijl in de beide andere gevallen op 1.000-tallen moet worden afgerond. Dit is overeenkomstig de werkwijze zoals het CBS die in haar eigen publikaties hanteert. Deze publikatierestricties vloeien met name voort uit de eis dat individuele respondenten niet herkenbaar mogen zijn in de gepresenteerde gegevens.

Tabel 1.1. Betrouwbaarheidsmarges van de opgehoogde EBB-aantallen 1989, 1990 en 1991 (95%)

Opgehoogde aantallen	marges 1989		marges 1990		marges 1991*	
	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
5.000	1.300	25,8	1.400	27,9	1.500	30,0
10.000	1.800	18,2	2.000	19,8	2.100	21,2
15.000	2.200	14,9	2.400	16,1	2.600	17,3
20.000	2.600	12,9	2.800	14,0	3.000	15,0
30.000	3.200	10,5	3.400	11,4	3.700	12,2
50.000	4.100	8,1	4.400	8,8	4.700	9,5
75.000	5.000	6,6	5.400	7,2	5.800	7,7
100.000	5.700	5,7	6.200	6,2	6.700	6,7
200.000	8.100	4,0	8.700	4,4	9.400	4,7
300.000	9.800	3,3	10.700	3,6	11.500	3,8
500.000	12.600	2,5	13.600	2,7	14.600	2,9
750.000	15.200	2,0	16.500	2,2	17.700	2,4
1.000.000	17.300	1,7	18.800	1,9	20.200	2,0
2.000.000	23.100	1,2	25.000	1,3	26.900	1,3
3.000.000	26.400	0,9	28.700	1,0	30.900	1,0
5.000.000	28.700	0,6	31.300	0,6	33.800	0,7
7.500.000	24.600	0,3	27.300	0,4	29.700	0,4

* Voor de EBB 1992 gelden dezelfde betrouwbaarheidsmarges als voor 1991 (zie CBS, 1993a)

Bron: CBS (1990, 1991 en 1992)

In de EBB-publikaties van het CBS worden de 95%-betrouwbaarheidsmarges van de uitkomsten gepresenteerd. Tabel 1.1 geeft de absolute en relatieve marges die bij de (opgehoogde) aantallen in acht moeten worden genomen voor respectievelijk de jaren 1989, 1990 en 1991³. Vooral bij kleine aantallen zijn de marges relatief groot. Zo blijkt uit de tabel dat bij een gepresenteerd aantal van 5.000 in 1991 slechts kan worden gezegd dat dit aantal met 95%-

3. Overigens kunnen er naast steekproeffouten ook afwijkingen optreden, die zijn veroorzaakt door meetfouten, fouten in het steekproefkader, fouten als gevolg van selectiviteit in de non-respons en verwerkingsfouten (zie CBS, 1990, 1991 en 1992).

betrouwbaarheid in het interval 3.500 tot 6.500 ligt. De relatieve marges worden kleiner naarmate het gepresenteerde aantal groter is. Bij een gepresenteerd aantal van 100.000 kan er met 95%-betrouwbaarheid van uit worden gegaan dat het werkelijke aantal tussen 93.300 en 106.700 ligt, een marge naar boven en naar beneden van 6,7%.

Tabel 1.2 laat zien welk effect het presenteren van meerjaarlijkse gemiddelden heeft op de betrouwbaarheidsmarges van de EBB. De tabel geeft een overzicht van de absolute en relatieve marges bij een 95%-betrouwbaarheid voor de perioden 1989-1991 en 1990-1991. In vergelijking tot de jaarlijkse betrouwbaarheidsmarges in tabel 1.1 valt op dat de marges bij de twee- en driejaarsgemiddelden beduidend kleiner zijn. Uit de tabel blijkt dat met name bij de driejaarsgemiddelden de relatieve marges aanzienlijk kleiner zijn. Dit is vooral van belang voor de informatie die betrekking heeft op de kleinere aantallen werkenden die bij regionale gegevens nogal eens voor zullen komen.

Tabel 1.2. Betrouwbaarheidsmarges van de opgehoogde EBB-aantallen 1989-1991 en 1990-1991 (95%)

Opgehoogde aantallen	marges 1989-1991		marges 1990-1991	
	absoluut	%	absoluut	%
2.000	500	26,1	700	33,6
3.000	600	21,2	800	27,1
4.000	700	17,8	900	22,1
5.000	800	16,2	1.000	20,5
10.000	1.100	11,4	1.500	14,5
15.000	1.400	9,3	1.800	11,8
20.000	1.600	8,1	2.100	10,3
30.000	2.000	6,6	2.500	8,4
50.000	2.500	5,1	3.200	6,4
75.000	3.100	4,2	4.000	5,3
100.000	3.600	3,6	4.600	4,6
200.000	5.100	2,5	6.400	3,2
300.000	6.200	2,1	7.900	2,6
500.000	7.900	1,6	10.000	2,0
750.000	9.500	1,3	12.100	1,6
1.000.000	10.900	1,1	13.800	1,4
2.000.000	14.500	0,7	18.400	0,9
3.000.000	16.600	0,6	21.100	0,7
5.000.000	18.100	0,4	23.000	0,5
7.500.000	15.700	0,2	20.200	0,3

Bron: CBS

De tabel laat zien dat bij een gemiddeld aantal werkenden van 5.000 in de periode 1989-1991 kan worden gezegd dat dit aantal met 95%-betrouwbaarheid in het interval 4.200 tot 5.800 ligt. Voor de periode 1990-1991 is het interval 4.000 tot 6.000. Een gepresenteerd aantal werkenden van 100.000 voor de periode 1989-1991 ligt naar alle waarschijnlijkheid tussen de 96.400 en 103.600. Voor gemiddelden over de periode 1990-1991 zijn de marges groter, hiervoor liggen de aantallen naar alle waarschijnlijkheid tussen 95.400 en 104.600.

Betrouwbaarheidsmarges van 95% impliceren een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid. Om een indicatie te krijgen van de implicaties van minder strenge betrouwbaarheidseisen, wordt in tabel 1.3 voor de jaren 1989, 1990 en 1991 een overzicht gegeven van de absolute en

relatieve marges die bij de gepresenteerde aantallen werkenden in acht moeten worden genomen, wanneer wordt uitgegaan van 70%-betrouwbaarheidsmarges⁴. De tabel laat zien dat de marges in dat geval aanzienlijk kleiner zijn dan bij betrouwbaarheidsmarges van 95%. Zo blijkt uit de tabel dat bij een gepresenteerd aantal werkenden van 5.000 in 1991 kan worden gezegd dat dit aantal met 70%-betrouwbaarheid in het interval 4.200 tot 5.800 ligt (bij 95%-betrouwbaarheid bedroeg de marge 3.500 tot 6.500). Bij een gepresenteerd aantal werkenden van 100.000 in 1991 kan er met 70%-betrouwbaarheid van uit worden gegaan dat het werkelijke aantal tussen 96.500 en 103.500 ligt, terwijl dit aantal bij 95%-betrouwbaarheid tussen de 93.300 en 106.700 ligt.

Tabel 1.3. Betrouwbaarheidsmarges van de opgehoogde EBB-aantallen 1989, 1990 en 1991 (70%)

Opgehoogde aantallen	marges 1989		marges 1990		marges 1991*	
	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
2.000	400	21,6	500	23,3	500	25,1
3.000	500	17,6	600	19,0	600	20,5
4.000	600	15,3	700	16,4	700	17,7
5.000	700	13,6	700	14,7	800	15,9
10.000	1.000	9,6	1.000	10,4	1.100	11,2
15.000	1.200	7,9	1.300	8,5	1.400	9,2
20.000	1.400	6,8	1.500	7,3	1.600	7,9
30.000	1.700	5,6	1.800	6,0	1.900	6,5
50.000	2.200	4,3	2.300	4,6	2.500	5,0
75.000	2.600	3,5	2.800	3,8	3.100	4,1
100.000	3.000	3,0	3.300	3,3	3.500	3,5
200.000	4.300	2,1	4.600	2,3	5.000	2,5
300.000	5.200	1,7	5.600	1,9	6.100	2,0
500.000	6.700	1,3	7.200	1,4	7.700	1,5
750.000	8.000	1,1	8.700	1,2	9.400	1,2
1.000.000	9.200	0,9	9.900	1,0	10.700	1,1

* Voor de EBB 1992 gelden dezelfde betrouwbaarheidsmarges als voor 1991

Bron: ROA

Tabel 1.4 geeft een overzicht van de absolute en relatieve marges die bij 70%-betrouwbaarheidsmarges in acht moeten worden genomen voor de perioden 1989-1991 en 1990-1991. De tabel dat laat zien bij een gemiddeld aantal werkenden in de periode 1989-1991 van 5.000 kan worden gezegd dat dit aantal met 70%-betrouwbaarheid in het interval 4.600 tot 5.400 ligt, terwijl er bij de 95%-betrouwbaarheidsmarges sprake is van het interval 4.200-5.800. Voor de periode 1990-1991 is het interval 4.500 tot 5.500, ten opzichte van 4.000-6.000 bij 95%-betrouwbaarheidsmarges. Een gepresenteerd aantal werkenden van 100.000 voor de periode 1989-1991 ligt bij 70%-betrouwbaarheid tussen de 98.000 en 102.000, terwijl het interval bij 95%-betrouwbaarheid 96.400-103.600 is. Voor gemiddelden over de periode 1990-1991 is het interval bij 70%-betrouwbaarheid 97.600 tot 102.400 tegenover een interval van 95.400 tot 104.600 bij 95%-betrouwbaarheid.

4. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze gegevens benaderingen betreffen, aangezien de exacte steekproefmarge en de omvang van de bevolkingsgroep waarop de enquête betrekking heeft niet bekend zijn.

Tabel 1.4. Betrouwbaarheidsmarges van de opgehoogde EBB-aantallen 1989-1991 en 1990-1991 (70%)

Opgehoogde aantallen	marges 1989-1991		marges 1990-1991	
	absoluut	%	absoluut	%
2.000	300	14,4	400	17,7
3.000	300	11,5	400	14,1
4.000	400	10,1	500	12,4
5.000	400	8,9	500	10,6
10.000	600	6,2	700	7,4
15.000	800	5,3	1.000	6,4
20.000	900	4,5	1.100	5,5
30.000	1.100	3,6	1.300	4,4
50.000	1.400	2,8	1.700	3,4
75.000	1.700	2,3	2.100	2,8
100.000	2.000	2,0	2.400	2,4
200.000	2.800	1,4	3.400	1,7
300.000	3.400	1,1	4.100	1,4
500.000	4.400	0,9	5.300	1,1
750.000	5.300	0,7	6.400	0,9
1.000.000	6.000	0,6	7.300	0,7

Bron: ROA

In de volgende hoofdstukken zal bij de opgenomen tabellen steeds een indicatie worden gegeven van de betrouwbaarheid van de gepresenteerde gegevens. In een aantal tabellen worden de sectoren, beroepen of opleidingen gerangschikt naar de grootte van de betrouwbaarheidsmarges. Daarbij wordt telkens een driedeling aangebracht. Als eerste worden de sectoren, beroepen of opleidingen weergegeven waarvoor de *marges relatief klein* zijn, dat zijn de categorieën met tenminste 10.000 werkzame personen. Vervolgens worden de sectoren, beroepen of opleidingen met tenminste 5.000 maar minder dan 10.000 werkenden getypeerd als arbeidsmarktinformatie met *redelijke marges*. De sectoren, beroepen of opleidingen met minder dan 5.000 werkenden hebben te maken met *grote marges*. In de overige tabellen wordt telkens met '*' aangegeven dat het gaat om cellen met minder dan 5.000 werkenden. Indien in deze tabellen percentages worden gepresenteerd, wordt de betrouwbaarheid van de gegevens bepaald op basis van het aantal in de teller. De cellen met minder dan 5.000 werkenden zullen overigens niet in de bespreking van de tabel worden betrokken.

Opzet van het rapport

De verdere opbouw van dit rapport is als volgt. Eerst wordt in hoofdstuk 2 een beeld geschetst van de huidige structuur van de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland. Daarbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen de bedrijfssectorenstructuur, de beroepenstructuur en de opleidingenstructuur. Voor zover mogelijk wordt de situatie in de provincie Noord-Holland daarbij vergeleken met de rest van Nederland. Tevens zal worden aangegeven in hoeverre er op de desbetreffende punten sprake is van duidelijke verschillen tussen de vier RBA-gebieden binnen de provincie. Bovendien wordt in dit hoofdstuk de leeftijdsstructuur van de werkzame personen en de arbeidsmarktpositie van vrouwen nader in beeld gebracht. Hoofdstuk 3 gaat vervolgens in op de forensenstromen in de provincie. In hoofdstuk 4 wordt de arbeidsmarktpositie van degenen die recent een nieuwe werkkring hebben gevonden nader belicht. Daarbij moet worden opgemerkt dat de opzet van de hoofdstukken 2 tot en met 4 enigszins verschillend is. Dit hangt

samen met de verschillen in de beschikbare data. Zo zal in de hoofdstukken 3 en 4 de informatie die niet kan worden verbijzonderd naar branche, beroep en opleiding in de inleiding worden besproken. In hoofdstuk 5 wordt de werkgelegenheidsstructuur van werkzame personen, pendelaars en baanvinders onderling vergeleken. Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 op basis van de in dit rapport gepresenteerde gegevens ingegaan op de sector-, beroepen en opleidingenindelingen die in de toekomst zouden kunnen worden gehanteerd bij het genereren van provinciale en regionale arbeidsmarktinformatie uit de EBB.

2. WERKGELEGENHEIDSSTRUCTUUR

2.1. Inleiding

De regionale werkgelegenheidsontwikkeling hangt doorgaans nauw samen met de bedrijfssectorenstructuur. Als in een regio de landelijke groeisectoren zijn oververtegenwoordigd, zal de regionale werkgelegenheidsontwikkeling waarschijnlijk gunstig zijn, al is het natuurlijk wel mogelijk dat een landelijke groeisector in een bepaalde regio minder gunstige werkgelegenheidsperspectieven biedt. Daarentegen zal de werkgelegenheidsontwikkeling in een provincie achter blijven bij de landelijke ontwikkeling als de 'zwakkere' bedrijfssectoren in de desbetreffende provincie zijn oververtegenwoordigd. Daarbij moet ook worden bedacht dat de bedrijfssectorenstructuur van invloed is op de beroepenstructuur van de werkgelegenheid, terwijl de opleidingenstructuur van de werkgelegenheid in belangrijke mate door de sector- en beroepenstructuur wordt bepaald.

In dit hoofdstuk zal een beeld worden geschetst van de werkgelegenheidsstructuur van de in de provincie Noord-Holland werkzame personen, achtereenvolgens verbijzonderd naar branche, beroep en opleiding. Daarbij zal ook telkens informatie worden gepresenteerd die is verbijzonderd naar RBA-gebied. Vervolgens wordt de leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid besproken en wordt nader ingegaan op de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. In de afsluitende paragraaf worden de belangrijkste conclusies op een rijtje gezet.

2.2. Sectorstructuur

Tabel 2.1 geeft een beeld van de spreiding van de werkgelegenheid over de verschillende bedrijfsklassen⁵. Uit de tabel blijkt dat van het totaal aantal werkzame personen in Noord-Holland 9% werkzaam is in de bedrijfsklasse 'Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering' (90)⁶. Het gaat hierbij om in totaal bijna 75.000 werkenden. In de bedrijfsklasse 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93) is eveneens 9% van het totaal aantal werkenden in de provincie werkzaam. Verder zijn in de bedrijfsklassen 'Groothandel' (61-64) en 'Detailhandel' (65-66) respectievelijk 7% en 8% van het totaal aantal werkenden werkzaam. In de bedrijfsklasse 'Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen' (83-85) is eveneens 7% van de werkzame personen in Noord-Holland werkzaam. In de industriële bedrijfsklassen (2-3) werkt in totaal ongeveer 15% van de arbeidskrachten. Daarbinnen is de bedrijfsklasse 'Papier- en grafische industrie' (26,27) het grootste. Andere belangrijke bedrijfsklassen in de industrie zijn 'Voedings- en genotmiddelenindustrie' (20-21), 'Chemie' (29-31) en 'Basismetalaalindustrie' (33).

5. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden bedrijfsklassen. Daarbij vormt de *Standaard Bedrijfsindeling* (SBI) het uitgangspunt, waarbij enkele bedrijfsklassen worden samengevoegd.

6. In dit rapport zal telkens bij de verschillende bedrijfs-, beroeps- en opleidingscategorieën tussen haakjes de bijbehorende code worden aangegeven.

Tabel 2.1. Aantal en percentage werkenden per bedrijfsklasse in Noord-Holland, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfsklasse	aantal	%
<i>Kleine marges</i>			
0	Landbouw, visserij en bosbouw	22.500	3
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	18.000	2
26,27	Papier- en grafische industrie	26.000	3
29-31	Chemie	14.500	2
33	Basismetalaalindustrie	16.000	2
34	Metaalprodukten (excl. machines e.d)	10.000	1
36	Elektrotechnische industrie	12.000	1
37	Transportmiddelenindustrie	10.000	1
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	27.000	3
61-64	Groothandel	58.500	7
65-66	Detailhandel	71.000	8
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.	28.000	3
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	11.500	1
71-74	Weg- en watervervoer	26.500	3
75	Luchtvaart	24.000	3
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven	23.000	3
81	Bankwezen	37.500	4
82	Verzekeringswezen	12.000	1
83-85	Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen	62.000	7
90	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering	74.000	9
92	Onderwijs	52.000	6
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	74.500	9
94	Maatschappelijke dienstverlening	39.500	5
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen	23.000	3
98	Overige dienstverlenende bedrijven	19.000	2
<i>Redelijke marges</i>			
35	Machine-industrie	9.000	1
38,39	Instrumenten-, optische en overige industrie	9.500	1
40	Openbare nutsbedrijven	7.500	1
96	Sport en recreatie	6.000	1
91,97	Religieuze en overige sociale organisaties	8.500	1
<i>Grote marges</i>			
1	Delfstoffenwinning	.	.
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	4.500	1
25,32	Hout- en bouwmaterialenindustrie	4.000	0
28	Aardolie- en steenkoolverwerking	.	.
	Totaal waargenomen	846.500	100
	Totaal	850.000	100

Bron: CBS

In tabel 2.2 komen de verschillen in de bedrijfsklassenstructuur tussen de vier RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland tot uiting. Uit de tabel blijkt dat de bedrijfsklassen 'Elektrotechnische industrie' (36) en 'Sociaal-culturele en culturele instellingen' (95) relatief sterk zijn vertegenwoordigd in GV. Bij de laatstgenoemde bedrijfsklasse hangt dit samen met de vestiging van het publieke omroepwezen in en rond Hilversum. De bedrijfsklassen 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0), 'Detailhandel' (65-66) en 'Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering' (90) zijn verhoudingsgewijs sterk vertegenwoordigd in NHN. De oververtegenwoordiging van de laatstgenoemde bedrijfsklasse kan worden toegeschreven aan

de Nederlandse Marinevestiging in Den Helder. In AZW is een relatief groot aantal arbeidskrachten werkzaam in de bedrijfsklasse 'Bankwezen' (81), hetgeen de concentratie van de hoofdvestigingen van enkele grote banken weerspiegelt. De bedrijfsklassen 'Luchtvaart' (75) en 'Basismetaalindustrie' (33) zijn relatief sterk vertegenwoordigd in KAM. Dit hangt nauw samen met de aanwezigheid van respectievelijk Schiphol en het Hoogovenconcern.

Tabel 2.2. Percentage werkenden per bedrijfsklasse in Noord-Holland, verbijzonderd naar RBA-gebied, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfsklasse	GV	werk-RBA		KAM	totaal
			NHN	AZW		
0	Landbouw, visserij en bosbouw	.	9	1*	3	3
1	Delfstoffenwinning
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	.	3*	2	2*	2
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	.	.	1*	.	1*
25,32	Hout- en bouwmaterialenindustrie	.	.	0*	.	0*
26,27	Papier- en grafische industrie	.	2*	4	2	3
28	Aardolie- en steenkoolverwerking
29-31	Chemie	6*	2*	1	1*	2
33	Basismetaalindustrie	.	.	.	7	2
34	Metaalprodukten (excl. machines e.d)	.	1*	1*	1*	1
35	Machine-industrie	.	.	1*	1*	1
36	Elektrotechnische industrie	7	.	1*	1*	1
37	Transportmiddelenindustrie	.	.	1*	3	1
38,39	Instrumenten-, optische en overige industrie	.	2*	1*	1*	1
40	Openbare nutsbedrijven	.	1*	1*	1*	1
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	3*	4	3	4	3
61-64	Groothandel	9	5	7	8	7
65-66	Detailhandel	9	11	8	8	8
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.	.	3	4	3	3
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	4*	2*	1*	1*	1
71-74	Weg- en watervervoer	.	2*	3	3	3
75	Luchtvaart	.	.	.	10	3
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven	.	2*	3	3	3
81	Bankwezen	.	2*	7	2*	4
82	Verzekeringswezen	.	.	2	.	1
83-85	Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen	7	4	9	6	7
90	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering	6*	13	9	6	9
92	Onderwijs	6*	6	7	4	6
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	9	8	9	8	9
94	Maatschappelijke dienstverlening	4*	5	5	5	5
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen	9	1*	3	1*	3
96	Sport en recreatie	.	.	1*	.	1
91,97	Religieuze en overige sociale organisaties	.	1*	1	.	1
98	Overige dienstverlenende bedrijven	3*	2*	2	2*	2
Totaal		70.500	146.000	402.500	230.500	850.000

* = grote marges

Bron: CBS

2.3. Beroepenstructuur

De bedrijfssectorenstructuur is, zoals gezegd, in belangrijke mate bepalend voor de beroepenstructuur van de werkgelegenheid. De beroepen zijn daarbij ingedeeld volgens de *ROA-beroepenclassificatie 1990*. De classificatie is een viercijferige code, waarbij het eerste cijfer een onderscheid maakt naar beroepssectoren, die zijn vastgesteld op basis van de opleidings-

richting van de werkenden. Het tweede cijfer (de beroepstakken) geeft een verdere differentiatie naar de branche waarin de beroepsbeoefenaren hoofdzakelijk werkzaam zijn. Het derde cijfer geeft het (mediaan) opleidingsniveau van de werkenden aan (de beroepssegmenten). Met het vierde cijfer, hetgeen slechts een volgnummer is, worden de beroepsklassen onderscheiden (zie ook Van de Loo, Dekker en De Grip, 1992).

In tabel 2.3 wordt een beeld gegeven van de beroepenstructuur van de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland⁷. Daarbij is tevens aangegeven in hoeverre de beroepenstructuur afwijkt van de landelijke werkgelegenheidsstructuur⁸. Uit de tabel blijkt dat de beroepenstructuur in de provincie Noord-Holland slechts in geringe mate afwijkt van het landelijke beeld. In de 'Agrarische beroepen' (2) is de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland 2%-punten lager dan de landelijke werkgelegenheid. Ook de werkgelegenheid in de technische beroepen is in de provincie Noord-Holland ondervertegenwoordigd. In Noord-Holland werkt 21% van het totaal aantal arbeidskrachten in de technische beroepen (3), terwijl dit percentage voor Nederland 27% bedraagt. De verder verbijzonderde cijfers laten zien dat het percentage arbeidskrachten dat werkzaam is in de 'Lagere bouw- en installatieberoepen' (391) 2%-punten lager is dan gemiddeld voor Nederland. In de economisch-administratieve beroepen (6) is 37% van de totale werkzame personen in Noord-Holland werkzaam. Van de werkzame personen in Nederland werkt slechts 32% in de economisch-administratieve beroepen (6). Daarbij is de werkgelegenheid voor de 'Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées' (6124) 2%-punten hoger dan de landelijke werkgelegenheid, hetgeen een weerspiegeling vormt van het grote belang van de banksector en de zakelijke dienstverlening voor de provincie Noord-Holland.

In tabel 2.4 wordt een beeld geschetst van de tien beroepssegmenten die in vergelijking met het landelijk gemiddelde in de provincie Noord-Holland relatief sterk zijn vertegenwoordigd. Ook hier komt duidelijk het belang van de luchthaven Schiphol naar voren voor de werkgelegenheid. Bijna één kwart van de totale Nederlands werkgelegenheid in de 'Lucht- en overige transportberoepen' (43) is geconcentreerd in Noord-Holland. Dit terwijl in de provincie slechts 15% van de totale Nederlandse werkzame personen werkzaam is. Ook de 'Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen' (912) zijn sterk vertegenwoordigd in de provinciale werkgelegenheid. Het betreft hier overigens beroepssegmenten waarvan de werkgelegenheidssituatie slechts in geringe mate afhankelijk is van conjuncturele schommelingen (zie ROA, 1993). Verder zijn de 'Middelbare sociaal-culturele beroepen' (702), 'Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.' (6126), 'Secretaressen, typisten' (6122) en de 'Culturele beroepen' (1) relatief sterk zijn vertegenwoordigd in de provincie Noord-Holland.

7. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden beroepssegmenten. Het uitgangspunt vormen de beroepssegmenten van de ROA-beroepenclassificatie. Daarbij is echter een aantal beroepssegmenten samengevoegd tot beroepstakken of beroepssectoren. Aan de andere kant worden enkele beroepssegmenten verder verbijzonderd naar beroepsklasse.

8. De gegevens per beroepssegment voor Nederland zijn helaas niet in het kader van dit project verzameld. Wel zijn dezelfde gegevens beschikbaar vanuit een eerdere ROA-studie (zie Hoevenberg, Willems en De Grip, 1993). Doordat de in dit rapport gehanteerde beroepenclassificatie echter enigszins afwijkt van de beroepenindeling waarvoor de landelijke gegevens beschikbaar zijn, kunnen er afrondfouten optreden bij het bepalen van de aantallen werkzame personen per beroepssegment voor geheel Nederland.

Tabel 2.3. Aantal en percentage werkenden per beroepssegment in Noord-Holland en in geheel Nederland, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	Noord-Holland aantal	%	Nederland aantal	%
Kleine marges					
0	Pedagogische beroepen	44.500	5	296.000	5
1	Culturele beroepen	16.000	2	76.500	1
2	Agrarische beroepen	26.500	3	284.000	5
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	53.000	6	301.500	5
331	Lagere hout- en papierberoepen	10.000	1	131.500	2
341	Lagere grafische beroepen	10.500	1	55.500	1
361	Lagere metaalberoepen	32.500	4	254.500	4
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	14.000	2	103.500	2
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	15.000	2	223.000	4
40	Transportberoepen	20.000	2	118.000	2
42	Rail- en wegtransportberoepen	20.500	2	165.000	3
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	22.000	3	117.500	2
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	14.500	2	103.500	2
503	Hogere medische en paramedische beroepen	20.000	2	110.000	2
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	15.500	2	99.000	2
6122	Secretaressen, typisten	29.500	3	141.000	2
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	67.000	8	327.000	6
6125	Commercieel-administratieve employées	60.500	7	319.000	6
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	16.000	2	76.000	1
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	19.500	2	112.500	2
621	Lagere commerciële beroepen	39.000	5	245.500	4
622	Middelbare commerciële beroepen	35.500	4	281.500	5
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	24.000	3	134.500	2
811	Lagere horecaberoepen	25.000	3	124.000	2
812	Middelbare horecaberoepen	10.000	1	58.500	1
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	28.000	3	149.500	3
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden	16.000	2	114.500	2
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	13.500	2	57.000	1
Redelijke marges					
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen	6.000	1	53.000	1
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	7.000	1	54.000	1
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen	9.000	1	69.000	1
321	Lagere textielberoepen	5.500	1	50.500	1
362	Middelbare metaalberoepen	7.500	1	58.000	1
43	Lucht- en overige transportberoepen	7.000	1	29.000	1
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	9.000	1	59.000	1
6111	Postdistributiepersoneel	8.000	1	41.500	1
6121	Leidinggevend administratief personeel	7.000	1	43.000	1
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	8.000	1	50.500	1
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	8.500	1	59.000	1
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	7.000	1	31.500	1
822	Middelbare verzorgende beroepen	5.000	1	33.500	1
922	Middelbare militaire beroepen	5.500	1	38.000	1
Grote marges					
351	Lagere chemische beroepen	3.500	0	28.500	1
363	Hogere metaalberoepen	2.500	0	14.500	0
371	Lagere elektrotechnische beroepen	3.500	0	29.000	1
373	Hogere elektrotechnische beroepen	2.000	0	19.000	0
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	3.500	0	40.000	1
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen	2.500	0	22.500	0
393	Hogere bouw- en installatieberoepen	3.000	0	28.000	0
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen	.	.	16.000	0
6112	Datatypisten, computeroperators	2.500	0	14.500	0
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers	3.500	0	20.500	0
Totaal waargenomen		847.500	100	5.481.500	97
Totaal		850.000	100	5.660.000	100

Bron: CBS

Tabel 2.4. Beroepssegmenten die relatief sterk in Noord-Holland zijn vertegenwoordigd, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	%
43	Lucht- en overige transportberoepen	24
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	24
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	22
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	21
6122	Secretaressen, typisten	21
1	Culturele beroepen	21
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	20
811	Lagere horecaberoepen	20
6111	Postdistributiepersoneel	19
6125	Commercieel-administratieve employées	19
341	Lagere grafische beroepen	19
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	19
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	19
503	Hogere medische en paramedische beroepen	18
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	18
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	18
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	17
363	Hogere metaalberoepen	17*
6112	Datotypisten, computeroperators	17*
812	Middelbare horecaberoepen	17
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers	17*
40	Transportberoepen	17
6121	Leidinggevend administratief personeel	16
621	Lagere commerciële beroepen	16
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	16
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	16
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	15
0	Pedagogische beroepen	15
822	Middelbare verzorgende beroepen	15
	Totaal	15

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 2.5 geeft een overzicht van de verschillen in de beroepenstructuur tussen de vier RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland. In NHN is een verhoudingsgewijs groot aantal mensen werkzaam in de 'Agrarische beroepen' (2). Dit hangt vanzelfsprekend samen met sterke vertegenwoordiging van de bedrijfsklasse 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0) in dit RBA-gebied. In AZW zijn de economisch-administratieve beroepen (6) relatief sterk vertegenwoordigd. De technische beroepen (3) zijn verhoudingsgewijs sterk vertegenwoordigd in KAM. Daarbij is in KAM een verhoudingsgewijs groot aantal beroepsbeoefenaren werkzaam in de 'Lagere metaalberoepen' (361). Dit heeft te maken met de sterke vertegenwoordiging van de 'Basismetalaalindustrie' (33) in dit RBA-gebied, als gevolg van de aanwezigheid van Hoogovens. Daarbij moet worden bedacht dat het bij de laatstgenoemde beroepen gaat om beroepen waarvan de werkgelegenheidssituatie in sterke mate wordt beïnvloed door conjuncturele schommelingen (zie ROA, 1993).

Tabel 2.5. Percentage werkenden per beroepssegment in Noord-Holland, verbijzonderd naar RBA-gebied, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	GV	werk-RBA		KAM	totaal
			NHN	AZW		
0	Pedagogische beroepen	5*	6	6	4	5
1	Culturele beroepen	4*	.	2	1*	2
2	Agrarische beroepen	.	10	1*	3	3
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	.	1*	1*	1
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	8	5	6	7	6
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	.	1*	.	1
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen	.	1*	1*	1*	1
321	Lagere textielberoepen	.	.	0*	.	1
331	Lagere hout- en papierberoepen	.	2*	1*	1*	1
341	Lagere grafische beroepen	.	.	1	1*	1
351	Lagere chemische beroepen	0*
361	Lagere metaalberoepen	3*	4	2	7	4
362	Middelbare metaalberoepen	.	1*	1*	1*	1
363	Hogere metaalberoepen	0*
371	Lagere elektrotechnische beroepen	0*
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	3*	1*	1	2*	2
373	Hogere elektrotechnische beroepen	0*
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	0*
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	.	2*	2	2*	2
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen	0*
393	Hogere bouw- en installatieberoepen	0*
40	Transportberoepen	.	2*	2	3	2
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen
42	Rail- en wegtransportberoepen	.	2*	2	2	2
43	Lucht- en overige transportberoepen	.	.	1*	2*	1
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	.	2*	2	3	3
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	.	2*	1	2*	2
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	.	1*	1*	1*	1
503	Hogere medische en paramedische beroepen	.	2*	3	2*	2
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	.	1*	2	2	2
6111	Postdistributiepersoneel	.	.	1*	1*	1
6112	Datotypisten, computeroperators	.	.	0*	.	0*
6121	Leidinggevend administratief personeel	.	.	1*	.	1
6122	Secretaressen, typisten	5*	2*	4	3	3
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers	.	.	0*	.	0*
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	7	7	9	6	8
6125	Commercieel-administratieve employées	6*	6	8	7	7
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	.	.	2	2*	2
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	.	.	3	3	2
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	.	.	1*	1*	1
621	Lagere commerciële beroepen	5*	6	4	4	5
622	Middelbare commerciële beroepen	5*	5	4	4	4
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	.	.	1	.	1
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	.	.	1*	.	1
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	.	1*	4	2	3
811	Lagere horecaberoepen	3*	3	3	3	3
812	Middelbare horecaberoepen	.	1*	1	1*	1
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	3*	3*	3	4	3
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden	.	2*	2	2*	2
822	Middelbare verzorgende beroepen	.	.	0*	.	1
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	.	.	2	1*	2
922	Middelbare militaire beroepen	.	3*	.	.	1
	Totaal	70.500	146.000	402.500	230.500	850.000

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel B.1 van bijlage B wordt meer in detail een beeld geschetst van de voor de verschillende beroepssegmenten belangrijkste bedrijfssectoren⁹. De werkenden in de middelbare administratieve beroepen (6122-6125) zijn in relatief veel verschillende bedrijfssectoren werkzaam. Bij de overige beroepssegmenten is de relatie tussen het beroep dat men uitoefent en de bedrijfssector waarin men werkzaam is in de meeste gevallen nauwer. Wel blijkt dat ook de werkenden in de beroepssegmenten 'Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen' (302) en 'Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel' (8211) in relatief veel verschillende bedrijfssectoren werkzaam zijn.

2.4. Opleidingenstructuur

Tabel 2.6 geeft een overzicht van de verdeling van de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland over de verschillende opleidingstypen¹⁰. Daarbij is tevens aangegeven hoe deze cijfers zich verhouden tot de landelijke opleidingenstructuur van de werkgelegenheid¹¹. Uit de tabel blijkt dat de werkzame personen in Noord-Holland relatief hoog geschoold (5-6) is. Het percentage werkenden met een opleiding op VBO-niveau¹² (3) is 4%-punten lager dan gemiddeld in Nederland, terwijl het aantal werkenden met een hogere opleiding (5-6) 2%-punten hoger is. Het percentage werkenden met een technische opleiding op zowel VBO-niveau (331-339) als van het Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO) (436-439) is 2%-punten lager dan in de landelijke situatie. Het aantal werkenden met een afgeronde opleiding die gerekend wordt tot het heterogene opleidingstype 'Hoger onderwijs verzorgend' is daarentegen 2%-punten hoger dan landelijk. Hetzelfde geldt overigens voor het opleidingstype 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401). Deze laatste groep heeft mogelijk vooral betrekking op arbeidskrachten die het hoger onderwijs zonder diploma hebben verlaten.

9. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden bedrijfssectoren.

10. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden opleidingstypen. Het uitgangspunt vormen de ROA-opleidingstypen, die zijn gebaseerd op de *Standaard Opleiding Indeling* (SOI) op 3-digitniveau. In dit onderzoek zijn de opleidingstypen binnen het Hoger Beroepsonderwijs (HBO) en het Wetenschappelijk Onderwijs (WO) samengevoegd met een verbijzondering naar een viertal hoofdrichtingen.

11. Evenals bij de beroepen zijn ook de gegevens per opleidingstype voor Nederland helaas niet in het kader van dit project verzameld. Derhalve wordt ook hier gebruik gemaakt van de beschikbare gegevens uit een eerdere ROA-studie (zie Hoevenberg, Willems en De Grip, 1993). Doordat de in dit rapport gehanteerde opleidingenclassificatie op HBO en WO-niveau echter enigszins afwijkt van de opleidingenindeling waarvoor de landelijke gegevens beschikbaar zijn, kunnen er bij de hoger opgeleiden afrondfouten optreden bij het bepalen van de aantallen werkzame personen per opleidingstype voor geheel Nederland.

12. Per 1 augustus 1992 is het Lager Beroepsonderwijs (LBO) vervangen door het Voorbereidend Beroepsonderwijs (VBO).

Tabel 2.6. Aantal en percentage werkenden per opleidingstype in Noord-Holland en in geheel Nederland, gemiddelde 1989-1991

Code	opleidingstype	Noord-Holland		Nederland	
		aantal	%	aantal	%
Kleine marges					
0,1,2	Basisonderwijs	89.000	10	597.000	10
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	64.000	7	396.000	7
321-329	VBO agrarisch	10.000	1	96.000	2
331-339	VBO technisch	57.000	7	518.000	9
361-369	VBO economisch-administratief	21.000	2	134.000	2
381-389	VBO verzorgend	28.000	3	211.000	4
401	Bovenbouw HAVO/VWO	56.000	7	267.000	5
421-429	MBO agrarisch	11.000	1	121.000	2
436-439	MBO technisch	84.000	10	671.000	12
453,461-464	MBO economisch-administratief	109.000	13	667.000	12
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	29.000	3	170.000	3
481,484,486	MBO verzorgend	27.000	3	211.000	4
491-494	MBO politie en defensie	15.000	2	87.000	2
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	120.000	14	670.000	12
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch	37.000	4	288.000	5
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	48.000	6	291.000	5
Redelijke marges					
341-349	VBO haven en vervoer	6.000	1	37.000	1
441-449	MBO haven en vervoer	7.000	1	44.000	1
466	MBO bestuurlijk	5.000	1	44.000	1
471	MBO sociaal-cultureel	6.000	1	41.000	1
483	MBO horeca en kappers	8.000	1	47.000	1
Grote marges					
391-394	VBO beveiliging en bewaking	.	.	7.000	0
431	MBO technisch laboratorium	.	.	13.000	0
452	MBO medisch laboratorium	3.000	0	21.000	0
	Totaal waargenomen	853.000	99	5.649.000	98
	Totaal	858.000	100	5.740.000	100

Bron: CBS

Tabel 2.7 geeft een overzicht van de opleidingstypen die in vergelijking met het landelijke beeld in de provincie Noord-Holland sterk zijn vertegenwoordigd. Uit de tabel blijkt dat ruim 20% van de werkzame personen in Nederland met een opleiding 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) werkzaam is in de provincie Noord-Holland. Zoals reeds uit de vorige tabel naar voren kwam, zijn ook de werkenden met een opleiding in het 'Hoger onderwijs verzorgend' in Noord-Holland relatief sterk vertegenwoordigd. Hetzelfde geldt overigens voor het opleidingstypen 'MBO politie en defensie' (491-494), 'MBO verpleging en ziekenverzorging' (451,454) en 'MBO horeca en kappers' (483). Daarnaast zijn op zowel VBO- als MBO-niveau in Noord-Holland verhoudingsgewijs veel arbeidskrachten werkzaam met een haven- of vervoersopleiding (341-349 en 441-449) of een economisch-administratieve (361-369 en 453,461-464) opleiding.

Tabel 2.7. Opleidingstypen die relatief sterk in Noord-Holland zijn vertegenwoordigd, gemiddelde 1990-1991

Code	opleidingstype	%
401	Bovenbouw HAVO/VWO	21
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	18
491-494	MBO politie en defensie	17
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	17
483	MBO horeca en kappers	17
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	16
453,461-464	MBO economisch-administratief	16
341-349	VBO haven en vervoer	16
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	16
441-449	MBO haven en vervoer	16
361-369	VBO economisch-administratief	16
0,1,2	Basisonderwijs	15
471	MBO sociaal-cultureel	15
	Totaal	15

Bron: CBS

De opleidingenstructuur wordt, zoals gezegd, in hoge mate bepaald door de sector- en beroepenstructuur. Dit is ook terug te vinden in de verschillen in de opleidingenstructuur tussen de verschillende RBA-gebieden in Noord-Holland. Uit tabel 2.8 blijkt dat in NHN het percentage werkenden met een VBO- (3) of MBO-opleiding (4) relatief hoog is, terwijl verhoudingsgewijs weinig werkenden een hogere opleiding (5-6) hebben afgerond. In AZW zijn de hoger opgeleiden (5-6) relatief sterk vertegenwoordigd.

In NHN zijn verhoudingsgewijs weinig beroepsbeoefenaren werkzaam met een opleiding 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) en 'Hoger onderwijs verzorgend' (5-6). Zoals mag worden verwacht op basis van de bedrijfsklassen- en de beroepenstructuur van de werkgelegenheid, is het aantal werkenden met een agrarische opleiding op MBO-niveau (421-429) daarentegen relatief groot in dit RBA-gebied. Hetzelfde geldt overigens voor het verzorgend onderwijs op VBO- (381-389) en MBO-niveau (481,484,486). Het 'Hoger onderwijs verzorgend' (5-6) is relatief sterk vertegenwoordigd in AZW, hetgeen onder andere zal samenhangen met de regionale en landelijke rol van de beide in dit RBA-gebied gevestigde academische ziekenhuizen. In KAM zijn daarentegen, evenals in NHN, relatief weinig beroepsbeoefenaren werkzaam met een opleiding 'Hoger onderwijs verzorgend' (5-6). De grote betekenis van de 'Basismetale-industrie' in KAM heeft tot gevolg dat het percentage werkenden met een opleiding 'MBO technisch' (436-439) of 'Hoger onderwijs technisch' (5-6) verhoudingsgewijs groot is ten opzichte van Noord-Holland als geheel, alhoewel deze opleidingstypen in de provincie vergeleken met het landelijk gemiddelde weer zijn ondervertegenwoordigd.

Tabel 2.8. Percentage werkenden per opleidingstype in Noord-Holland, verbijzonderd naar RBA-gebied, gemiddelde 1989-1991

Code	opleidingstype	GV	werk-RBA			totaal
			NHN	AZW	KAM	
0,1,2	Basisonderwijs	11	9	10	11	10
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	7	7	8	7	7
321-329	VBO agrarisch	.	3*	1*	1*	1
331-339	VBO technisch	6*	8	6	8	7
341-349	VBO haven en vervoer	.	.	1*	.	1
361-369	VBO economisch-administratief	.	3*	2	2	2
381-389	VBO verzorgend	.	5	3	3	3
391-394	VBO beveiliging en bewaking
401	Bovenbouw HAVO/VWO	6*	4	8	6	7
421-429	MBO agrarisch	.	3	1*	1*	1
431	MBO technisch laboratorium
436-439	MBO technisch	10	11	8	12	10
441-449	MBO haven en vervoer	.	.	1*	.	1
452	MBO medisch laboratorium	0*
453,461-464	MBO economisch-administratief	14	14	13	12	13
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	.	4	3	3	3
466	MBO bestuurlijk	1
471	MBO sociaal-cultureel	.	.	1*	.	1
481,484,486	MBO verzorgend	4*	5	2	3	3
483	MBO horeca en kappers	.	.	1*	.	1
491-494	MBO politie en defensie	.	3	1	2*	2
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	15	11	17	10	14
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch	4*	3*	4	6	4
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	6*	3*	7	5	6
Totaal		71.000	147.000	408.000	232.000	858.000

* = grote marges

Bron: CBS

In respectievelijk tabel B.2 en B.3 van bijlage B wordt per opleidingstype een overzicht gegeven van de belangrijkste bedrijfssectoren en beroepssegmenten waar degenen met de desbetreffende opleidingsachtergrond werkzaam zijn. Uit de tabellen komt naar voren dat de algemeen opgeleiden, zoals mocht worden verwacht, in relatief veel verschillende bedrijfssectoren en beroepssegmenten werkzaam zijn. Maar ook de technische opgeleiden op VBO- (331-339) en MBO-niveau (436-439) zijn werkzaam in uiteenlopende bedrijfssectoren en beroepssegmenten. Zoals verwacht, is dit ook het geval bij de werkenden die 'MBO economisch-administratief' (453,461-464) hebben afgerond. Ook de spreiding in de bedrijfssectoren en beroepssegmenten waarin de hoger technisch, economisch en verzorgend opgeleiden (5-6) werkzaam zijn, is verhoudingsgewijs groot. Met name bij het 'Hoger onderwijs verzorgend' (5-6) is dit echter mogelijk een gevolg zijn van het samenvoegen van verschillende opleidingstypen.

Er moet echter worden opgemerkt dat de technisch opgeleiden (331-339, 436-439 en 5-6) doorgaans vaak werkzaam zijn in vrij nauw op de opleidingsrichting aansluitende beroepssegmenten. Het grote aantal beroepssegmenten waarin deze arbeidskrachten werkzaam zijn, wordt voornamelijk bepaald door de grote verscheidenheid aan richtingen binnen deze opleidingscategorieën. De economisch-administratief opgeleiden (361-369, 453,461-464 en 5-6) kunnen in een groot aantal verschillende economisch-administratieve beroepen (6)

terecht komen. Met betrekking tot de hoger technisch opgeleiden (5-6) moet worden opgemerkt dat meer dan 20% werkzaam is in 'Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen' (302), hetgeen beroepen betreft die qua functieniveau onder het niveau van de voltooide opleiding liggen. Van de werkzame personen met 'Hoger onderwijs economisch' (5-6) is een relatief groot percentage werkzaam in de beroepssegmenten 'Secretaressen, typisten' (6122) en 'Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées' (6124). De beroepen behorend tot deze beroepssegmenten hebben een relatief laag functieniveau ten opzichte van de gevolgde opleiding.

2.5. Leeftijdsstructuur

De leeftijdsstructuur van de Nederlandse bevolking is sinds de jaren '60 aanzienlijk veranderd (CPB, 1992). Het aantal jongeren is sterk afgenomen, terwijl het aantal ouderen voortdurend is gestegen. De *groene druk*¹³ is in de periode 1960-1990 met ruim 30%-punten gedaald van 71% naar 42%. Daarentegen is de *grijze druk*¹⁴ in dezelfde periode gestegen van 14% tot 21%. Naar verwachting zal de grijze druk in de komende tijd nog verder toenemen. Ook voor de werkzame personen hebben de verschuivingen die er optreden in de leeftijdsstructuur van de bevolking belangrijke gevolgen. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de leeftijdsstructuur van de werkzame personen in de provincie Noord-Holland.

Tabel 2.9 geeft een overzicht van de leeftijdsstructuur van de werkenden per bedrijfsklasse. Zoals mocht worden verwacht is het percentage jongeren (15 tot 24 jaar) relatief groot in de bedrijfsklassen 'Bouwnijverheid en -installatiebedrijven' (5), 'Detailhandel' (65-66) en 'Hotels, restaurants, cafés e.d.' (67). In de bedrijfsklasse 'Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering' (90) is een relatief laag percentage jongeren werkzaam. Het percentage oudere arbeidskrachten, hier gedefinieerd als de werkzame personen tussen de 50 en 64 jaar, is verhoudingsgewijs hoog in de bedrijfsklasse 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0). In deze bedrijfsklasse is de vergrijzingsproblematiek derhalve het grootst. Het percentage ouderen is verhoudingsgewijs laag bij de 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93). Tenslotte kan worden geconcludeerd dat in de bedrijfsklassen 'Luchtvaart' (75), 'Onderwijs' (92) en 'Sociaal-culturele en culturele instellingen' (95) veruit de meeste werkenden behoren tot de leeftijdsgroep van 25 tot 49 jaar. In de bedrijfsklassen 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0), 'Machine-industrie' (35), 'Instrumenten-, optische en overige industrie' (38,39) en 'Detailhandel' (65-66) is het percentage werkenden in de leeftijdsklasse 25-49 jarigen duidelijk lager dan in andere bedrijfsklassen.

13. Dit is de bevolking van 0 tot 19 jaar uitgedrukt als percentage van de bevolking van 20 tot 64 jaar.

14. Dit is de bevolking ouder dan 65 jaar uitgedrukt als percentage van de bevolking van 20 tot 64 jaar.

Tabel 2.9. Leeftijdsofbouw van de werkzame personen per bedrijfsklasse, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfsklasse	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
0	Landbouw, visserij en bosbouw	20*	53	24
1	Delfstoffenwinning	.	.	.
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	22*	67	.
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	.	56*	.
25,32	Hout- en bouwmaterialenindustrie	.	75*	.
26,27	Papier- en grafische industrie	17*	69	13*
28	Aardolie- en steenkoolverwerking	.	.	.
29-31	Chemie	14*	72	17*
33	Basismetalaalindustrie	.	72	19*
34	Metaalprodukten (excl. machines e.d)	20*	65	.
35	Machine-industrie	.	61	22*
36	Elektrotechnische industrie	17*	71	.
37	Transportmiddelenindustrie	.	70	.
38,39	Instrumenten-, optische en overige industrie	26*	58	.
40	Openbare nutsbedrijven	.	67	.
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	22	63	15*
61-64	Groothandel	19	68	14
65-66	Detailhandel	32	56	12
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.	23	66	9*
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	22*	65	.
71-74	Weg- en watervervoer	15*	72	13*
75	Luchtvaart	10*	81	8*
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven	15*	76	9*
81	Bankwezen	13	77	9*
82	Verzekeringswezen	17*	71	.
83-85	Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen	15	72	13
90	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering	11	78	11
92	Onderwijs	.	83	15
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	13	78	9
94	Maatschappelijke dienstverlening	14	72	14
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen	.	80	15*
96	Sport en recreatie	.	75*	.
91,97	Religieuze en overige sociale organisaties	.	65	24*
98	Overige dienstverlenende bedrijven	21*	66	13*
	Totaal	16	71	13

* = grote marges

Bron: CBS

De werkenden in de hogere beroepen¹⁵ zijn, als gevolg van de relatief lange studieduur, in het algemeen ouder dan 24 jaar. Uit de cijfers met betrekking tot de leeftijdsstructuur per beroepssegment blijkt dat in de 'Agrarische beroepen' (2) relatief veel ouderen werkzaam zijn. Dit is overeenkomstig het grote aantal ouderen in de bedrijfsklasse 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0). Bij de beroepssegmenten 'Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen' (302), 'Middelbare commerciële beroepen' (622) en 'Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel' (8211) is eveneens een hoog percentage werkenden tussen de 50 en 64 jaar oud.

15. Dit zijn beroepen waarbij meer dan de helft van de beroepsbeoefenaren een opleiding in het WO of HBO heeft afgerond (zie Van de Loo, Dekker en De Grip, 1992). Het gaat hierbij om de ROA-beroepsklassen, waarbij het derde digit gelijk is aan 3.

Tabel 2.10. Leeftijdsofbouw van de werkzame personen per beroepssegment, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
0	Pedagogische beroepen	.	83	15
1	Culturele beroepen	.	78	16*
2	Agrarische beroepen	21	57	25
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	67*	.
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	5*	74	22
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	86	.
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen	33*	56	.
321	Lagere textielberoepen	.	64*	.
331	Lagere hout- en papierberoepen	20*	65	.
341	Lagere grafische beroepen	19*	71	.
351	Lagere chemische beroepen	.	71*	.
361	Lagere metaalberoepen	18	68	12*
362	Middelbare metaalberoepen	27*	60*	.
363	Hogere metaalberoepen	.	80*	.
371	Lagere elektrotechnische beroepen	.	71*	.
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	25*	68	.
373	Hogere elektrotechnische beroepen	.	.	.
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	.	57*	.
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	23*	60	17*
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen	.	80*	.
393	Hogere bouw- en installatieberoepen	.	83*	.
40	Transportberoepen	30	58	13*
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen	.	.	.
42	Rail- en wegtransportberoepen	10*	76	12*
43	Lucht- en overige transportberoepen	.	79	.
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	11*	82	.
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	28*	69	.
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	22*	67	.
503	Hogere medische en paramedische beroepen	.	85	10*
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	.	81	16*
6111	Postdistributiepersoneel	.	75	.
6112	Datotypisten, computeroperators	.	80*	.
6121	Leidinggevend administratief personeel	.	79	.
6122	Secretaressen, typisten	22	69	8*
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers	.	71*	.
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	19	69	12
6125	Commercieel-administratieve employées	20	69	12
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	25*	69	.
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	.	90	.
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	.	75	.
621	Lagere commerciële beroepen	44	47	9*
622	Middelbare commerciële beroepen	8*	73	18
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	.	88	.
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	.	86	.
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	.	83	10*
811	Lagere horecaberoepen	30	60	8*
812	Middelbare horecaberoepen	.	80	20*
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	14*	68	18
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden	25*	63	13*
822	Middelbare verzorgende beroepen	.	60*	.
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	15*	74	.
922	Middelbare militaire beroepen	.	73*	.
	Totaal	16	71	13

* = grote marges

Bron: CBS

Jongeren zijn oververtegenwoordigd in de 'Agrarische beroepen' (2). Aangenomen mag worden dat dit een gevolg van de inzet van jongeren bij sterk seizoensgebonden activiteiten. In de

'Transportberoepen' (40) is een ook relatief hoog percentage jongeren werkzaam. In enkele economisch-administratieve beroepen (6) is het percentage jongeren relatief hoog, te weten: 'Secretaressen, typisten' (6122), 'Commercieel-administratieve employées' (6125) en 'Lagere commerciële beroepen' (621). Met betrekking tot de verzorgende en dienstverlenende beroepen (8) is het percentage jongeren relatief hoog in de 'Lagere horecaberoepen' (811). Bij de medische en paramedische beroepen (5) valt op dat meer dan 80% van de werkenden in het beroepssegment 'Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen' (5021) tussen de 25 en 49 jaar oud is. Hetzelfde geldt voor de sociaal-culturele beroepssegmenten (7) en de 'Pedagogische beroepen' (0).

Tabel 2.11. Leeftijdsofbouw van de werkzame personen per opleidingstype, gemiddelde 1990-1991

Code	opleidingstype	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
0,1,2	Basisonderwijs	16	63	22
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	28	61	11
321-329	VBO agrarisch	30*	50	.
331-339	VBO technisch	23	60	18
341-349	VBO haven en vervoer	.	67*	.
361-369	VBO economisch-administratief	29	62	.
381-389	VBO verzorgend	25	64	11*
391-394	VBO beveiliging en bewaking	.	.	.
401	Bovenbouw HAVO/VWO	29	68	.
421-429	MBO agrarisch	.	64	.
431	MBO technisch laboratorium	.	.	.
436-439	MBO technisch	14	73	13
441-449	MBO haven en vervoer	.	71	.
452	MBO medisch laboratorium	.	.	.
453,461-464	MBO economisch-administratief	17	68	16
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	14*	76	.
466	MBO bestuurlijk	.	80*	.
471	MBO sociaal-cultureel	.	83	.
481,484,486	MBO verzorgend	22	70	.
483	MBO horeca en kappers	.	75	.
491-494	MBO politie en defensie	.	80	.
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	3*	88	10
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch	.	81	14
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	8*	81	10
	Totaal	16	71	13

* = grote marges

Bron: CBS

De leeftijdsopbouw per opleidingstype is sterk afhankelijk van het opleidingsniveau (zie tabel 2.11). Van de 'ongeschoolden', dat zijn de werkenden met uitsluitend basisonderwijs (0,1,2), is een relatief hoog percentage tussen de 50 en 64 jaar oud. Niettemin bedraagt het percentage jongeren binnen deze opleidingscategorie nog steeds 16%. Ook bij de technisch opgeleiden op VBO-niveau (331-339) en de economisch-administratief opgeleiden op MBO-niveau (453,461-464) is een relatief hoog percentage 50 jaar of ouder. Daarentegen wordt een aantal andere opleidingstypen juist gekenmerkt door een relatief hoog percentage jongeren, te weten: 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' (301), 'VBO technisch' (331-339), 'VBO economisch-administratief' (361-369), 'VBO verzorgend' (381-389), 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) en

'MBO verzorgend' (481,484,486). Meer dan 80% van de werkzame personen die een hogere opleiding (5-6) hebben voltooid is tussen 25 en 49 jaar oud. Een tweetal opleidingstypen op MBO-niveau wordt eveneens gekenmerkt door een verhoudingsgewijs hoog percentage werkzame personen dat tussen de 25 en 49 jaar oud is, namelijk 'MBO sociaal-cultureel' (471) en 'MBO politie en defensie' (491-494). Een relatief laag percentage van de werkenden met een opleiding 'VBO agrarisch' (321-329) en 'VBO technisch' (331-339) is tussen de 25 en 49 jaar oud.

2.6. Vrouwen op de arbeidsmarkt

De afgelopen decennia is het aantal vrouwen dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt sterk gestegen. In de periode 1960-1990 is de participatiegraad van vrouwen meer dan verdubbeld (zie Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 1990). Vrouwen zijn echter veelal werkzaam in andere beroepen dan mannen (zie ook Van Mourik en Siegers, 1988 en ROA, 1992). Er is wat dit betreft sprake van een duidelijk segregatie-effect. Hierdoor kunnen typische 'vrouwenberoepen' en daaraan gerelateerde 'vrouwenopleidingen' worden onderscheiden. Daarbij wordt gesproken van vrouwenberoepen en vrouwenopleidingen indien vrouwen meer dan 60% van de werkenden uitmaken (Siegers, 1979). De arbeidsmarktpositie van vrouwen wordt in beeld gebracht door middel van het percentage werkende vrouwen in de onderscheiden bedrijfsklassen, beroepssegmenten en de opleidingstypen. Vanwege het feit dat vrouwen vaak werkzaam zijn in deeltijd banen, zal telkens tevens een indicatie worden gegeven van de mate waarin in deeltijd wordt gewerkt¹⁶.

In tabel 2.12 wordt per bedrijfsklasse het percentage werkende vrouwen en het percentage dat in deeltijd werkzaam is, gepresenteerd. Het aandeel van vrouwen in de totale werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland bedraagt 40%. De participatiegraad van vrouwen in Noord-Holland ligt daarmee boven het gemiddelde voor geheel Nederland, waar vrouwen slechts 35% van het totaal aantal werkenden uitmaken (zie ROA, 1993). In de bedrijfsklassen 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93) en 'Maatschappelijke dienstverlening' (94) vormen de vrouwen respectievelijk 70% en 80% van het totaal aantal werkenden. Bovendien bestaat meer dan de helft van de werkenden in de bedrijfsklassen 'Onderwijs' (92), 'Sociaal-culturele en culturele instellingen' (95), 'Overige dienstverlenende bedrijven' (98) en 'Detailhandel' (65-66) uit vrouwen.

Van het totaal aantal werkende vrouwen in Noord-Holland werkt ruim 50% tussen de 12 en 34 uur per week. In de bedrijfsklassen 'Onderwijs' (92), 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93) en 'Maatschappelijke dienstverlening' (94) werken relatief veel vrouwen in deeltijd. In de 'Detailhandel' (65-66) en 'Sociaal-culturele en culturele instellingen' (95) is het percentage vrouwen dat in deeltijd werkzaam is ongeveer gelijk aan het gemiddelde in de provincie.

16. Daarbij is, volgens de definitie van de werkzame personen, uitgegaan van vrouwen die minimaal 12 uur per week werken.

Tabel 2.12. Percentage vrouwen per bedrijfsklasse en aandeel deeltijd werkenden hiervan, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfsklasse	vrouwen	deeltijd werk	
			12-19 uur	20-34 uur
0	Landbouw, visserij en bosbouw	27	.	33*
1	Delfstoffenwinning	.	.	.
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	28	.	.
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	44*	.	.
25,32	Hout- en bouwmaterialenindustrie	.	.	.
26,27	Papier- en grafische industrie	37	.	32*
28	Aardolie- en steenkoolverwerking	.	.	.
29-31	Chemie	28*	.	.
33	Basismetalaalindustrie	.	.	.
34	Metaalprodukten (excl. machines e.d)	.	.	.
35	Machine-industrie	.	.	.
36	Elektrotechnische industrie	21*	.	.
37	Transportmiddelenindustrie	.	.	.
38,39	Instrumenten-, optische en overige industrie	32*	.	.
40	Openbare nutsbedrijven	.	.	.
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	13*	.	.
61-64	Groothandel	33	10*	28
65-66	Detailhandel	54	17	32
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.	41	17*	30*
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	.	.	.
71-74	Weg- en watervervoer	17*	.	.
75	Luchtvaart	29	.	36*
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven	35	.	38*
81	Bankwezen	40	.	23*
82	Verzekeringswezen	42	.	.
83-85	Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen	42	10*	31
90	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering	30	11*	36
92	Onderwijs	52	20	43
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	70	14	43
94	Maatschappelijke dienstverlening	80	24	48
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen	50	.	48
96	Sport en recreatie	42*	.	.
91,97	Religieuze en overige sociale organisaties	35*	.	.
98	Overige dienstverlenende bedrijven	53	25*	40*
	Totaal	40	15	36

* = grote marges

Bron: CBS

Uit tabel 2.13 komt duidelijk naar voren dat vrouwen veelal in andere beroepen werkzaam zijn dan mannen. Meer dan de helft van de werkenden in de medische en paramedische (5), de sociaal-culturele (7) en de verzorgende en dienstverlenende (8) beroepen bestaat uit vrouwen. Van de vrouwen die werkzaam zijn in de beroepssegmenten 'Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel' (8211) en 'Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden' (8212) werkt een relatief groot percentage in deeltijd. Van de in de beroepen 'Gediplomeerde verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden' (5021), 'Hogere sociaal-culturele beroepen' (703) en 'Lagere horecaberoepen' (811) werkzame vrouwen is een verhoudingsgewijs groot percentage tussen 20 en 34 uur per week werkzaam.

Tabel 2.13. Percentage vrouwen per beroepssegment en aandeel deeltijd werkenden hiervan, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	vrouwen	deeltijd werk	
			12-19 uur	20-34 uur
0	Pedagogische beroepen	49	18*	43
1	Culturele beroepen	47	.	33*
2	Agrarische beroepen	23	.	33*
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	.	.
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	11	.	.
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	.	.	.
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen	.	.	.
321	Lagere textielberoepen	45*	.	.
331	Lagere hout- en papierberoepen	.	.	.
341	Lagere grafische beroepen	24*	.	.
351	Lagere chemische beroepen	.	.	.
361	Lagere metaalberoepen	.	.	.
362	Middelbare metaalberoepen	.	.	.
363	Hogere metaalberoepen	.	.	.
371	Lagere elektrotechnische beroepen	.	.	.
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	.	.	.
373	Hogere elektrotechnische beroepen	.	.	.
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	.	.	.
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	.	.	.
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen	.	.	.
393	Hogere bouw- en installatieberoepen	.	.	.
40	Transportberoepen	20*	.	.
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen	.	.	.
42	Rail- en wegtransportberoepen	.	.	.
43	Lucht- en overige transportberoepen	.	.	.
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	80	14*	46
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	86	16*	32*
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	89	.	44*
503	Hogere medische en paramedische beroepen	53	.	43*
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	26*	.	.
6111	Postdistributiepersoneel	25*	.	.
6112	Datotypisten, computeroperators	.	.	.
6121	Leidinggevend administratief personeel	36*	.	.
6122	Secretaressen, typisten	98	7*	31
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers	71*	.	.
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	51	14	30
6125	Commercieel-administratieve employées	52	10*	32
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	78	16*	40
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	13*	.	.
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	25*	.	.
621	Lagere commerciële beroepen	63	18*	35
622	Middelbare commerciële beroepen	25	.	.
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	29*	.	.
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	50*	.	.
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	56	.	48
811	Lagere horecaberoepen	52	23*	42
812	Middelbare horecaberoepen	40*	.	.
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	59	33	36
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden	97	32	45
822	Middelbare verzorgende beroepen	80*	.	50*
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	.	.	.
922	Middelbare militaire beroepen	.	.	.
	Totaal	40	15	36

* = grote marges

Bron: CBS

Binnen de economisch-administratieve beroepen zijn er duidelijk verschillen waar te nemen in het aandeel van vrouwen in het totaal aantal werkenden. In de beroepssegmenten 'Secretaressen, typisten' (6122), 'Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées' (6124), 'Commercieel-administratieve employées' (6125), 'Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.' (6126) en 'Lagere commerciële beroepen' (621) zijn verhoudingsgewijs veel vrouwen werkzaam. Een relatief groot percentage vrouwen dat werkzaam is in het beroepssegment 'Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.' (6126) heeft een werkweek van 20 tot 35 uur. Daarentegen is het aantal vrouwen in de 'Middelbare commerciële beroepen' (622) relatief laag. Het aandeel van vrouwen in de 'Pedagogische beroepen' en de 'Culturele beroepen' bedraagt ongeveer 50%. Daarbij heeft een relatief groot percentage vrouwen dat werkzaam is in de 'Pedagogische beroepen' (0) een baan met een werkweek tussen 20 en 34 uur. In de technische (3), transport- (4) en openbare orde- en veiligheidsberoepen (9) zijn relatief weinig vrouwen werkzaam.

Tabel 2.14. Percentage vrouwen per opleidingstype en aandeel deeltijd werkenden hiervan, gemiddelde 1990-1991

Code	opleidingstype	vrouwen	deeltijd werk	
			12-19 uur	20-34 uur
0,1,2	Basisonderwijs	33	24	41
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	52	15	33
321-329	VBO agrarisch	.	.	.
331-339	VBO technisch	7*	.	.
341-349	VBO haven en vervoer	.	.	.
361-369	VBO economisch-administratief	62	.	31*
381-389	VBO verzorgend	86	21	42
391-394	VBO beveiliging en bewaking	.	.	.
401	Bovenbouw HAVO/VWO	45	12*	28
421-429	MBO agrarisch	.	.	.
431	MBO technisch laboratorium	.	.	.
436-439	MBO technisch	7	.	.
441-449	MBO haven en vervoer	.	.	.
452	MBO medisch laboratorium	100*	.	.
453,461-464	MBO economisch-administratief	47	14	29
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	86	20	40
466	MBO bestuurlijk	.	.	.
471	MBO sociaal-cultureel	67*	.	.
481,484,486	MBO verzorgend	81	14*	41
483	MBO horeca en kappers	50*	.	.
491-494	MBO politie en defensie	.	.	.
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	57	12	44
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch	11*	.	.
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	38	.	22*
	Totaal	40	15	36

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 2.14 geeft een overzicht het percentage vrouwen per opleidingstype. De tabel laat zien dat het bestaan van typische vrouwenberoepen voor een belangrijk deel reeds wordt veroorzaakt door de opleidingskeuze van vrouwen. Het zijn voornamelijk de medische (451,454) en verzorgende (381-389, 481,484,486 en 5-6) opleidingstypen waarbij meer dan de helft van

het totaal aantal werkenden met deze opleidingsachtergrond uit vrouwen bestaat. Daarnaast is het aandeel van vrouwen in het totaal aantal werkenden met een economisch-administratieve opleidingsachtergrond op VBO-niveau (361-369) en een 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' (301) opleiding relatief groot.

Een tweetal opleidingstypen valt op door het relatief hoge percentage vrouwen dat in deeltijd werkt. Het gaat daarbij om de opleidingstypen 'VBO verzorgend' (381-389) en 'MBO verpleging en ziekenverzorging' (451,454). Ook de ongeschoolde vrouwen (0,1,2) werken relatief vaak in deeltijd. Overigens nemen vrouwen, terwijl ze gemiddeld 40% van de werkzame personen in de provincie Noord-Holland uitmaken, slechts één derde van de totale ongeschoolde arbeid voor hun rekening.

2.7. Conclusie

In dit hoofdstuk is de huidige werkgelegenheidsstructuur nader in beeld gebracht. Daarbij is eerst achtereenvolgens de sector-, beroepen- en opleidingenstructuur van de werkgelegenheid in beeld gebracht, waarbij telkens ook is nagegaan in hoeverre er op bepaalde punten sprake is van duidelijke verschillen tussen de vier RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland. Tenslotte is de leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid en de arbeidsmarktpositie van vrouwen nader belicht.

Het grootste werkgelegenheidsaandeel komt voor rekening van de bedrijfsklassen 'Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering' (90) en 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93). Verder zijn in de bedrijfsklassen 'Groothandel' (61-64), 'Detailhandel' (65-66) en 'Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen' (83-85) belangrijk voor de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland. In de industriële bedrijfsklassen (2-3) werkt in totaal ongeveer 15% van de arbeidskrachten. Ruim één vijfde van het totaal aantal werkenden in Noord-Holland werkt in de technische beroepen (3), terwijl in de economisch-administratieve beroepen (6) 37% van de werkenden werkzaam is. Met betrekking tot de opleidingsachtergrond kan worden opgemerkt dat de werkzame personen in Noord-Holland relatief hoog geschoold (5-6) is. Met name werkenden met het heterogene opleidingstype 'Hoger onderwijs verzorgend' (5-6) zijn sterk vertegenwoordigd in de provincie. Hetzelfde geldt voor het opleidingstype 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401). Daarentegen hebben verhoudingsgewijs weinig werkenden een technische opleiding op VBO-niveau (331-339) of MBO-niveau (436-439) voltooid.

De belangrijkste verschillen in de werkgelegenheidsstructuur tussen de vier RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland worden in belangrijke mate veroorzaakt door bepaalde regionale kernactiviteiten. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van de publieke omroepen in GV, de tuinbouw en de Marinevestiging in NHN, twee academische ziekenhuizen en de hoofdkantoren van enkele grote banken in AZW en de luchthaven Schiphol en het Hoogovenconcern in KAM.

Het percentage jongeren is relatief groot in de bedrijfsklassen 'Bouwnijverheid en -installatiebedrijven' (5), 'Detailhandel' (65-66) en 'Hotels, restaurants, cafés e.d.' (67). Daarnaast zijn jongeren sterk vertegenwoordigd in de 'Agrarische beroepen' (2), 'Transportberoepen' (40), enkele economisch-administratieve beroepen (6) en de 'Lagere horecaberoepen' (811). Het percentage oudere arbeidskrachten is verhoudingsgewijs hoog in de bedrijfsklasse 'Landbouw, visserij en bosbouw' (0) en daarmee samenhangend ook in de 'Agrarische beroepen' (2). Bovendien zijn er verhoudingsgewijs veel ouderen werkzaam in de 'Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen' (302), 'Middelbare commerciële beroepen' (622) en 'Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel' (8211). De werkenden in de hogere beroepen zijn, zoals mag worden verwacht, in het algemeen ouder dan 24 jaar. Het percentage jongeren onder de werkenden met een algemene (301 en 401) en VBO-opleiding (3) is relatief hoog.

Ten opzichte van geheel Nederland is de participatiegraad van vrouwen in Noord-Holland relatief hoog. Van de totale werkgelegenheid in de bedrijfsklassen 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93) en 'Maatschappelijke dienstverlening' (94) wordt een zeer groot gedeelte ingenomen door vrouwen. Een groot gedeelte van deze vrouwen heeft een deeltijd baan. Ook zijn vrouwen veelal in andere beroepen werkzaam dan mannen. Zo vormen vrouwen meer dan de helft van de werkenden in de medische en paramedische (5), de sociaal-culturele (7) en de verzorgende en dienstverlenende (8) beroepen. Daarentegen zijn er in de technische (3), transport- (4) en openbare orde en veiligheidsberoepen (9) relatief weinig vrouwen werkzaam. Het bestaan van typische vrouwenberoepen wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de opleidingskeuze van vrouwen. Het zijn voornamelijk de medische (451,454) en verzorgende (381-389, 481,484,486 en 5-6) opleidingstypen waarbij meer dan de helft van het totaal aantal werkenden met deze opleidingsachtergrond uit vrouwen bestaat. Daarbij werken voornamelijk vrouwen met 'VBO verzorgend' (381-389) en 'MBO verpleging en ziekenverzorging' (451,454) vaker in deeltijd.

Voor wat betreft de mogelijkheden om op basis van de EBB de regionale werkgelegenheidsstructuur in kaart te brengen, kan worden geconcludeerd dat op provinciaal niveau vrij veel gegevens verbijzonderd naar bedrijfsklasse, beroepssegment en opleidingstype kunnen worden weergegeven. Op RBA-niveau is het aantal bedrijfsklassen, beroepssegmenten en opleidingstypen waarvoor regionale arbeidsmarktinformatie kan worden gepresenteerd kleiner. Met name voor GV is slechts in beperkte mate betrouwbare arbeidsmarktinformatie beschikbaar. Naast de verbijzondering naar RBA-gebied heeft ook de onderverdeling naar leeftijd, geslacht en wekelijkse arbeidsduur gevolgen voor de hoeveelheid informatie die kan worden gepresenteerd. Ook de tabellen waarbij informatie over branche, beroepen en opleidingen wordt gecombineerd, blijken slechts in zeer beperkte mate informatie te kunnen geven. Daarbij moet worden bedacht dat verbijzondering er niet alleen toe leidt dat er voor meer 'cellen' van een dergelijke matrix geen informatie kan worden gepresenteerd, maar ook het aantal werkenden voor de cellen waarover wel gepubliceerd kan worden, kleiner wordt. Zoals is aangegeven in hoofdstuk 1, verkleint een verregaande verbijzondering de betrouwbaarheid van de gegevens. Doordat gebruik is gemaakt van twee- of driejaarsgemiddelden speelt dit laatste probleem weliswaar wat

minder, maar desalniettemin zijn de marges bij aantallen werkenden van 5.000 - 10.000 toch nog relatief groot. Om de hoeveelheid te presenteren gegevens en de betrouwbaarheid er van te laten toenemen, is het wenselijk om in het vervolg bij de verbijzondering naar RBA-gebied, leeftijd, geslacht en wekelijkse arbeidsduur uit te gaan van een hoger aggregatieniveau van branches, beroepen en opleidingen.

3. FORENSENSTROMEN

3.1. Inleiding

Forensenstromen geven een beeld van de verhouding tussen vraag en aanbod op de regionale arbeidsmarkt. Bij een grote forensenstroom kan er sprake zijn van grote verschillen tussen de vraag naar en het aanbod van werk in de desbetreffende regio. Indien bepaalde regio's betere werkgelegenheidsperspectieven bieden, zal dit een aanzuigende werking hebben op de werkzoekenden in de aangrenzende regio's. Daarentegen duidt een kleine forensenstroom op een goede aansluiting tussen de vraag naar arbeidskrachten en het aanbod van in de regio woonachtige beroepsbeoefenaren. Overigens weerspiegelen regionale pendelstromen vanzelfsprekend ook de al dan niet geplande scheiding tussen woon- en werkregio's.

De beroepen- en opleidingenstructuur van de in de regio *woonachtige* werkzame personen kan echter ook invloed hebben op de aantrekkelijkheid van de regio als vestigingsplaats voor bedrijven en instellingen. Wanneer wordt beoogd de werkgelegenheid voor de in de regio woonachtige beroepsbevolking te vergroten, is het echter niet voldoende alleen naar de structuur van de regionale werkgelegenheid te kijken, maar moet tevens worden nagegaan welke vraag op de arbeidsmarkt in belangrijke mate wordt vervuld door pendelaars uit andere regio's.

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de regionale mobiliteit in de provincie Noord-Holland. Voordat de sector-, beroepen- en opleidingenstructuur van de pendelstromen worden gepresenteerd, zullen eerst enkele algemene kenmerken van de forensenstromen worden belicht. Daarbij wordt een beeld geschetst van de totale omvang van de forensenstromen tussen de provincie Noord-Holland en de rest van Nederland, de regionale mobiliteit tussen de vier RBA-gebieden en de pendelstromen per leeftijdscategorie en per geslacht. In de slotparagraaf zullen de belangrijkste conclusies worden opgesomd.

Tabel 3.1. Aantal werkenden naar woonregio en werkregio, gemiddelde 1989-1991

Werkregio	woonregio		totaal
	Noord-Holland	rest Nederland	
Noord-Holland	756.000	94.000	850.000
Rest Nederland	41.500	4.768.500	4.810.000
Totaal	797.000	4.862.000	5.660.000

Bron: CBS

In tabel 3.1. wordt een overzicht gegeven van de totale omvang van de forensenstromen tussen de provincie Noord-Holland en de rest van Nederland. Het in- en uitgaande pendelverkeer in Noord-Holland bedraagt in totaal 135.500 personen: 94.000 werkenden in de provincie Noord-Holland wonen in een andere provincie, terwijl 41.500 mensen die in de provincie wonen elders werkzaam zijn. Per saldo is er derhalve sprake van een netto ingaande pendel voor de provincie

Noord-Holland van 52.500 personen.

In tabel 3.2 wordt een beeld geschetst van de omvang van de forensenstromen tussen de vier RBA-gebieden in Noord-Holland. Bovendien geeft de tabel een beeld van de in de provincie werkzame personen die niet in Noord-Holland woonachtig zijn¹⁷. Van de in GV werkende personen is bijna één kwart woonachtig buiten de provincie; 70% van degenen die in deze regio werken, woont binnen dit RBA-gebied. Veruit de meeste arbeidskrachten die werkzaam zijn in NHN, zijn ook in dit RBA-gebied woonachtig (94%). Van degenen die werkzaam zijn in AZW woont respectievelijk 5% en 9% in NHN en KAM. Van de werkzame personen in KAM is een groot aantal woonachtig in de RBA-gebieden NHN en AZW. Overigens wonen veel van de personen die in AZW of KAM werkzaam zijn buiten de provincie, respectievelijk 11% en 12%. Ten aanzien van de mobiliteitsstromen binnen de provincie kan worden geconcludeerd, dat er bij de uitgaande pendel van NHN duidelijk sprake is van eenrichtingverkeer in de richting van beide aangrenzende RBA-gebieden. Daarentegen zijn er met name tussen de RBA-gebieden KAM en AZW omvangrijke forensenstromen in beide richtingen.

Tabel 3.2. Aantal werkenden naar woon-RBA en werk-RBA, gemiddelde 1989-1991

Werk-RBA	woon-RBA				rest van Nederland	totaal
	GV	NHN	AZW	KAM		
GV	49.000	.	3.500*	.	17.000	70.500
NHN	.	137.500	3.000*	2.000*	3.000*	146.000
AZW	10.500	22.000	287.000	37.500	45.500	402.500
KAM	2.000*	16.500	28.500	155.500	28.500	230.500
Totaal	61.500	176.000	322.000	196.500	94.000	850.000

* = grote marges

Bron: CBS

Voordat op de forensenstromen per bedrijfssector, beroepssegment en opleidingstype zal worden ingegaan, wordt eerst een algemeen beeld gegeven van de forensenstromen verbijzonderd naar leeftijd en geslacht. Daarbij wordt zowel de pendel *binnen* de provincie Noord-Holland in beeld gebracht, als de inkomende forensenstromen van buiten de provincie en de uitgaande pendel naar de overige regio's in Nederland. De pendel binnen de provincie heeft daarbij betrekking op degenen die werkzaam zijn in een ander RBA-gebied dan waar men woonachtig is. Zowel de ingaande als de uitgaande pendel is telkens gerelateerd aan de in Noord-Holland werkzame personen¹⁸. Dit maakt het mogelijk de *netto* (inkomende) pendel te bepalen door het percentage uitgaande pendel van het percentage inkomende pendel af te trekken.

17. Doordat alleen de in Noord-Holland werkzame personen in deze analyse zijn betrokken, kan niet worden aangegeven hoeveel mensen die in één van de vier RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland woonachtig zijn, buiten de provincie werken.

18. Hierbij moet worden opgemerkt dat het voor de hand ligt om de uitgaande pendel te relateren aan de in de provincie Noord-Holland *woonachtige* werkzame personen (zie Hoevenberg, Willems en De Grip, 1993). Daar deze gegevens niet beschikbaar zijn, is dit hier niet mogelijk.

Tabel 3.3. In- en uitgaande forensenstromen naar leeftijd, gemiddelde 1989-1991

Leeftijd	inkomende pendel		uitgaande pendel	
	aantal	%	aantal	%
15-24 jaar	30.500	22	22.000	16
25-49 jaar	165.000	27	126.000	21
50-64 jaar	26.000	24	21.000	19
Totaal	221.500	26	169.000	20

Bron: CBS

Tabel 3.3 schetst een beeld van forensenstromen per leeftijdscategorie. Daarbij zijn de forensenstromen tussen de vier RBA-gebieden niet meer expliciet in beeld gebracht. Uit de tabel blijkt dat maar liefst 26% van de werkenden in een van de RBA-gebieden binnen de provincie Noord-Holland niet in datzelfde RBA-gebied woonachtig is. Daarentegen is 20% van de werkenden die in één van de vier RBA-gebieden in Noord-Holland wonen, elders werkzaam. Per saldo is er derhalve sprake van een netto inkomende pendel voor de provincie Noord-Holland van 6%.

Tabel 3.3 laat ook zien dat de ingaande en uitgaande forensenstromen voor jongeren en ouderen respectievelijk 5%-punten tot 3%-punten lager zijn dan het RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer van werkenden van 25 tot 49 jaar oud. Van deze laatste groep woont 27% in een andere regio dan het RBA-gebied waar men werkzaam is, terwijl 21% van degenen die in één van de RBA-gebieden in Noord-Holland wonen, elders werkzaam is. Al met al behoort drie kwart van de pendelaars tot deze leeftijdscategorie.

Tabel 3.4. In- en uitgaande forensenstromen naar geslacht, gemiddelde 1989-1991

Geslacht	inkomende pendel		uitgaande pendel	
	aantal	%	aantal	%
Mannen	152.500	30	115.500	23
Vrouwen	69.000	20	53.500	16
Totaal	221.500	26	169.000	20

Bron: CBS

Uit tabel 3.4 blijkt dat vrouwen minder vaak pendelen dan mannen. Zo is 30% van de mannen woonachtig buiten de regio waar men werkzaam is, tegenover 20% van de vrouwen. Daarbij bedraagt voor de provincie Noord-Holland de netto inkomende pendel van mannen en vrouwen respectievelijk 7% en 4%. Al met al zijn mannen goed voor bijna 70% van de totale pendel.

3.2. Forensenstromen per bedrijfssector

In tabel 3.5 worden de forensenstromen verbijzonderd naar bedrijfssector. Bij de bedrijfssector 'Vervoer en communicatie' (71-77) is zowel de ingaande als de uitgaande pendel relatief hoog. Bij deze sector is echter ook het verschil tussen de inkomende en uitgaande pendel het grootst. In deze sector is 37% van de werkenden woonachtig buiten de regio waar men werkt en bedraagt de netto inkomende pendel 15%. Aangenomen mag worden dat de aanwezigheid van de luchthaven Schiphol hierbij een belangrijke rol speelt. Ook bij de 'Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie' (33-39) is er sprake van een relatief grote netto inkomende pendel. De inkomende pendel in deze sector heeft betrekking op 33% van de werkenden, terwijl de uitgaande pendel 24% bedraagt. Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven, is deze sector relatief sterk vertegenwoordigd binnen de industriële sectoren in de provincie Noord-Holland. De bedrijfssector 'Andere tertiaire diensten' (67,68,81,82,84,85,98,99) wordt eveneens gekenmerkt door grote inkomende en uitgaande pendelstromen. Daarbij is er ook sprake van een relatief grote netto inkomende pendel. Deze bedrijfssector is, zoals gezegd, relatief sterk vertegenwoordigd in AZW. Bovendien vertoont deze sector verreweg de grootste pendelstromen in absolute zin. Met een inkomende en uitgaande pendel van respectievelijk 47.000 en 36.500 personen is deze sector goed voor ruim één vijfde van de totale forensenstromen.

Tabel 3.5. In- en uitgaande forensenstromen per bedrijfssector, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfssector	inkomende pendel		uitgaande pendel	
		aantal	%	aantal	%
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	2.000	9*	.	.
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	4.000	22*	3.500	19*
22-24	Kleding- en schoenenindustrie
25-27,32	Overige industrie	8.500	28	7.000	23
29-31	Chemie	4.500	31*	3.500	24*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	22.000	33	16.000	24
11-19,28,40	Delfstoffen en rest nijverheid	2.000	20*	.	.
51,52,83	Bouw en woningbezit	7.500	22	5.500	16
61-66	Handel	32.500	25	24.500	19
71-77	Vervoer en communicatie	27.500	37	16.500	22
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	47.000	29	36.500	22
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	15.000	19	12.000	15
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	16.500	22	14.500	19
90,92, excl 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	30.500	24	26.000	21
	Totaal waargenomen	219.500 ^a		165.500 ^b	
	Totaal	221.500	26	169.000	20

a = 99% van de totale inkomende pendel

b = 98% van de totale uitgaande pendel

* = grote marges

Bron: CBS

3.3. Forensenstromen per beroepssegment

Tabel 3.6. In- en uitgaande forensenstromen per beroepssegment, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssegment	inkomende pendel		uitgaande pendel	
		aantal	%	aantal	%
0	Pedagogische beroepen	11.500	26	11.000	25
1	Culturele beroepen	3.500	22	3.000	19
2	Agrarische beroepen	2.000	8	.	.
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	18.500	35	14.500	27
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	3.000	43	2.500	36
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen
321	Lagere textielberoepen
331	Lagere hout- en papierberoepen
341	Lagere grafische beroepen	2.500	24	2.000	19
351	Lagere chemische beroepen
361	Lagere metaalberoepen	9.500	29	7.500	23
362	Middelbare metaalberoepen
363	Hogere metaalberoepen
371	Lagere elektrotechnische beroepen
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	4.000	29	2.500	18
373	Hogere elektrotechnische beroepen
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	2.500	17	.	.
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen
393	Hogere bouw- en installatieberoepen
40	Transportberoepen	4.500	23	3.000	15
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen
42	Rail- en wegtransportberoepen	5.000	24	3.500	17
43	Lucht- en overige transportberoepen	3.500	50	2.000	29
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	5.000	23	4.000	18
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	2.500	17	2.500	17
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici
503	Hogere medische en paramedische beroepen	6.000	30	5.500	28
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	7.000	45	5.000	32
6111	Postdistributiepersoneel
6112	Datatypisten, computeroperators
6121	Leidinggevend administratief personeel	2.500	36	.	.
6122	Secretaressen, typisten	7.500	25	5.000	17
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	18.000	27	12.000	18
6125	Commercieel-administratieve employées	16.500	27	11.500	19
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	4.000	25	2.500	16
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	10.000	51	7.000	36
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	3.500	44	3.000	38
621	Lagere commerciële beroepen	6.500	17	5.000	13
622	Middelbare commerciële beroepen	10.000	28	8.000	23
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	2.500	29	3.000	35
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	2.500	36	2.500	36
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	7.500	31	7.000	29
811	Lagere horecaberoepen	4.500	18	3.500	14
812	Middelbare horecaberoepen
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	6.500	23	4.000	14
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden
822	Middelbare verzorgende beroepen
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	4.500	33	2.500	19
922	Middelbare militaire beroepen	2.000	36	.	.
	Totaal waargenomen	199.000 ^a		145.000 ^b	
	Totaal	221.500	26	169.000	20

a = 90% van de totale inkomende pendel

b = 86% van de totale uitgaande pendel

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel 3.6 wordt een overzicht gegeven van de forensenstromen per beroepssegment. Bij de economisch-administratieve beroepen (6) is het RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer het grootst. Deze beroepen zijn goed voor circa 40% van de totale inkomende pendel, terwijl ongeveer 35% van de uitgaande pendel op deze beroepen betrekking heeft. Bij een aantal beroepssegmenten in de economisch-administratieve beroepen (6) is het verschil tussen de inkomende en uitgaande forensenstromen relatief groot. Dit is vooral het geval bij de 'Hogere economisch-administratieve beroepen' (603) en het relatief nieuwe beroepssegment 'Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders' (6131). In dit laatste beroepssegment woont meer dan de helft in een andere regio dan waar men werkzaam is. Daarnaast is de netto inkomende pendel verhoudingsgewijs hoog voor de beroepssegmenten 'Secretaressen, typisten' (6122), 'Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées' (6124), 'Commercieel-administratieve employées' (6125) en 'Lagere commerciële beroepen' (621).

Van de totale ingaande en uitgaande forensenstromen heeft daarentegen slechts 20% betrekking op de technische beroepen, waarbij er bij de 'Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen' (302) sprake is van de grootste pendelstromen. De netto inkomende pendel bedraagt 8% voor dit beroepssegment. Een tweetal andere beroepssegmenten wordt gekenmerkt door relatief hoge pendelstromen, te weten: 'Hogere medische en paramedische beroepen' (503) en 'Hogere sociaal-culturele beroepen' (703). Daarbij bedraagt de netto inkomende pendel in beide gevallen slechts 2%.

3.4. Forensenstromen per opleidingstype

In tabel 3.7 worden de forensenstromen per opleidingstype nader belicht. Uit de tabel blijkt dat lager opgeleiden doorgaans in de buurt van hun woonplaats werken. Bij de ongeschoolden (0,1,2) is zowel de ingaande als de uitgaande pendel zeer laag, al is er bij deze groep toch sprake van een netto inkomende pendelstroom van 6%. Op VBO-niveau is de pendel het grootste voor het 'VBO technisch' (331-339). Bij dit opleidingstype is er ook sprake van een relatief grote netto inkomende pendel van 7%. Een groot deel van de inkomende en uitgaande pendel heeft betrekking op werkenden met een opleidingsachtergrond op MBO-niveau (inclusief 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401)): 40% van de inkomende en 35% van de uitgaande pendelaars heeft een opleidingsachtergrond op dit niveau. De opleidingstypen 'MBO technisch' (436-439), 'MBO economisch-administratief' (453,461-464) en 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) vertonen daarbij het grootste verschil tussen de inkomende en uitgaande pendel. De pendelstromen zijn echter relatief het grootste bij de hoger opgeleiden (5-6). Van de totale uitgaande pendel heeft 35% een opleiding op HBO- of WO-niveau gevolgd, terwijl van de totale inkomende pendel circa 30% uit hoger opgeleiden (5-6) bestaat. Bij de in kaart gebrachte opleidingstypen is er sprake van een netto inkomende pendelstroom van circa 8.000 hoger opgeleiden (5-6). Bij de hoger technisch en economisch opgeleiden (5-6) zijn de pendelstromen verhoudingsgewijs het grootst. Van deze opleidingstypen woont circa 40% in een andere regio dan waar men werkt.

Tabel 3.7. In- en uitgaande forensenstromen per opleidingstype, gemiddelde 1990-1991

Code	opleidingstype	inkomende pendel		uitgaande pendel	
		aantal	%	aantal	%
0,1,2	Basisonderwijs	16.000	18	11.000	12
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	13.000	20	10.000	16
321-329	VBO agrarisch
331-339	VBO technisch	13.000	23	9.000	16
341-349	VBO haven en vervoer
361-369	VBO economisch-administratief	4.000	19	3.000	14
381-389	VBO verzorgend	3.000	11	.	.
391-394	VBO beveiliging en bewaking
401	Bovenbouw HAVO/VWO	18.000	32	13.000	23
421-429	MBO agrarisch
431	MBO technisch laboratorium
436-439	MBO technisch	25.000	30	17.000	20
441-449	MBO haven en vervoer
452	MBO medisch laboratorium
453,461-464	MBO economisch-administratief	33.000	30	22.000	20
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging	6.000	21	5.000	17
466	MBO bestuurlijk
471	MBO sociaal-cultureel
481,484,486	MBO verzorgend	4.000	15	3.000	11
483	MBO horeca en kappers
491-494	MBO politie en defensie	5.000	33	.	.
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend	33.000	28	31.000	26
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch	16.000	43	13.000	35
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch	19.000	40	16.000	33
	Totaal waargenomen	208.000 ^a		153.000 ^b	
	Totaal	224.000	26	170.000	20

a = 93% van de totale inkomende pendel

b = 90% van de totale uitgaande pendel

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel B.4 van bijlage B wordt per opleidingscategorie¹⁹ een overzicht gegeven van de belangrijkste beroepssectoren²⁰ waarin veel RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer plaatsvindt. In het algemeen kan worden opgemerkt dat er vooral regionale mobiliteit wordt gemeten in de beroepssectoren die nauw aansluiten op de opleidingsachtergrond van de werkenden. Voor de opleidingen op MBO-niveau blijkt uit de tabel dat de forensenstromen van de algemeen (401) en de economisch-administratief (453,461-464) opgeleiden veelal betrekking hebben op de werkenden in de beroepssegmenten 'Lager en middelbare administratieve beroepen' (611-612) en 'Commerciële beroepen' (62). De verhoudingsgewijs grootste regionale mobiliteit bij 'MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium' (42-44,452) vindt plaats in het beroepssegment 'Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen'

19. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden opleidingscategorieën. Binnen het onderwijs op MAVO/VBO-niveau, wordt een onderscheid gemaakt tussen het algemeen onderwijs en het beroepsonderwijs. Het onderwijs op MBO-niveau wordt onderverdeeld in een viertal hoofdrichtingen.

20. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden beroepssectoren.

(36-39). De werkenden met een andere opleidingsachtergrond op MBO-niveau (rest 4) worden gekenmerkt door relatief grote pendelstromen in de 'Medische en paramedische beroepen' (5) en de 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde en veiligheidsberoepen' (8,9). Dit is echter niet verwonderlijk aangezien in deze opleidingscategorie voornamelijk medische en verzorgende opleidingen zijn samengevoegd.

Voor de hoger opgeleiden (5-6) is het RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer het grootste bij de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7). In absolute zin is hierbij overigens de inkomende pendel gelijk aan de uitgaande pendel. Daarnaast komen er relatief grote forensenstromen voor bij een tweetal economisch-administratieve beroepen. Het gaat daarbij om de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) en 'Hogere economisch-administratieve beroepen' (60,613,63). Het verschil tussen de inkomende en uitgaande pendel is daarbij juist het grootst bij de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612), met een netto inkomende pendel van 3.000 personen. Voor de hoger opgeleiden zijn de forensenstromen in de technische beroepen (3) duidelijk kleiner, hetgeen het gevolg kan zijn van het feit dat hoger opgeleide technici nogal eens werkzaam zijn in leidinggevende beroepen.

De pendel bij werkenden met 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' heeft voornamelijk betrekking op de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Bij de werkzame personen met een VBO-opleiding is er met name sprake van een RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer bij de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Daarnaast is de inkomende pendel voor de beroepssector 'Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen' (36-39) verhoudingsgewijs groot.

3.5. Conclusie

Het RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer in de provincie Noord-Holland is in dit hoofdstuk nader belicht. In het algemeen kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een netto inkomende pendel van 52.500 personen, dit is 6% van het aantal in de provincie werkzame personen. Binnen de provincie is er sprake van aanzienlijke pendelstromen vanuit NHN naar de beide aangrenzende RBA-gebieden. Daarnaast zijn er met name tussen de RBA-gebieden KAM en AZW omvangrijke forensenstromen in beide richtingen. Bijna drie kwart van de pendelaars behoort tot de 25-49 jarigen. Daarbij zijn vooral de mannen regionaal mobiel.

Er is voornamelijk sprake van aanzienlijke forensenstromen in die segmenten van de arbeidsmarkt die in de werkgelegenheidsstructuur van een bepaald RBA-gebied een belangrijke rol spelen. Zo heeft de aanwezigheid van de luchthaven Schiphol een duidelijke invloed op de forensenstromen. Daarnaast is er sprake van grote pendelstromen in de in KAM sterk vertegenwoordigde 'Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie' (33-39). De bedrijfssector 'Andere tertiaire diensten' (67,68,81,82,84,85,98,99) wordt gekenmerkt door een grote netto inkomende pendel. Deze bedrijfssector is relatief sterk vertegenwoordigd in AZW. Met betrekking tot de beroepen kan worden opgemerkt dat de economisch-administra-

tieve beroepen (6) verhoudingsgewijs grote pendelstromen kennen, terwijl de pendel in de technische beroepen (3) duidelijk lager is. De economische-administratieve beroepen (6) zijn daarbij al met al goed voor circa 40% van de totale inkomende pendel. Ook het opleidingsniveau van de werkenden is duidelijk van invloed op de omvang van het forensisme. De hoger opgeleiden (5-6) wonen verhoudingsgewijs vaak in een andere regio dan waar ze werken. Van de uitgaande pendel heeft maar liefst 35% betrekking op hoger opgeleiden. Daarentegen is de pendel bij de laag opgeleiden (0,1,2,3) gering.

Met betrekking tot de in dit hoofdstuk gepresenteerde informatie moet worden opgemerkt dat, met name voor de onderscheiden beroepssegmenten en in mindere mate ook voor de opleidingstypen, slechts in beperkte mate betrouwbare informatie over pendelstromen kan worden verkregen. Voor de tabel die per opleidingscategorie een overzicht geeft van de inkomende en uitgaande pendelstromen van de beroepssectoren kan slechts in zeer beperkte mate betrouwbare informatie worden gegeven. Overeenkomstig hetgeen in hoofdstuk 2 reeds is opgemerkt, zou de hoeveelheid informatie en de betrouwbaarheid ervan kunnen toenemen als de gepresenteerde informatie naar beroep en opleiding op een hoger aggregatieniveau zou plaatsvinden.

4. BAANVINDERS

4.1. Inleiding

Om meer inzicht te krijgen in de omvang en de aard van de baanmobiliteit in de provincie Noord-Holland, kan worden gekeken naar het aantal baanvinders. Daarbij gaat het om degenen die op de enquêtedatum een werkring in loondienst hadden waarin ze korter dan één jaar werkzaam waren (zie Bierings en Windmeijer, 1992)²¹. Het begrip baanvinders heeft hier, in tegenstelling tot het artikel van Bierings en Windmeijer (1992), niet alleen betrekking op degenen die op de enquêtedatum een werkring in *loondienst* hadden, waarin ze korter dan één jaar werkzaam zijn, maar ook op zelfstandigen en meewerkende gezinsleden.

Baanvinders kunnen mensen zijn die van werkring zijn gewisseld (baan-baanmobiliteit), werklozen die een baan hebben gevonden, herintreders of nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Deze vier groepen zullen hier niet expliciet worden onderscheiden. Wel zal het aantal baanvinders worden verbijzonderd naar bedrijfstak, beroepssector en opleidingscategorie. Daarbij zal ook telkens een indicatie worden gegeven van het percentage jongeren en vrouwen binnen de onderscheiden categorieën baanvinders. Als eerste wordt echter ingegaan op de regionale mobiliteit van de baanvinders en wordt een beeld geschetst van de betekenis van voltijd en deeltijd functies voor mannelijke en vrouwelijke baanvinders. De afsluitende paragraaf zet de belangrijkste conclusies op een rijtje.

Tabel 4.1. Aantal baanvinders naar woon-RBA en werk-RBA, gemiddelde 1989-1991

Werk-RBA	woon-RBA				rest van Nederland	totaal
	GV	NHN	AZW	KAM		
GV	8.000	.	.	.	3.000*	12.000
NHN	.	22.000	.	.	.	24.000
AZW	.	2.500*	51.000	6.000	7.000	67.500
KAM	.	.	5.000	22.000	5.000	34.000
Totaal	9.500	26.000	57.500	28.500	15.500	137.500

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 4.1 geeft een overzicht van het RBA-grensoverschrijdend woon-werkverkeer onder de baanvinders binnen de provincie Noord-Holland. Daarnaast geeft de tabel aan hoeveel baanvinders niet in de provincie woonachtig zijn²². In totaal hebben de laatste jaren gemiddeld

21. Daarbij moet worden bedacht dat het feitelijk aantal baanvinders wordt onderschat, omdat degenen die in het afgelopen jaar een baan hebben gevonden en al weer zijn kwijtgeraakt niet worden meegenomen. Deze onderschatting zal vooral optreden bij seizoensgebonden arbeid.

22. Evenals in hoofdstuk 3, kan hier niet worden achterhaald hoeveel personen in Noord-Holland wonen en elders werken.

jaarlijks 137.500 personen in het jaar voorafgaand aan de enquêtedatum een nieuwe werkkring gevonden. De woon- en werkregiospreiding van de deze baanvinders komt grotendeels overeen met die van de totale werkzame personen in Noord-Holland. Van de in Noord-Holland werkzame baanvinders is 11% niet in deze provincie woonachtig. Van de in GV werkende baanvinders, woont één kwart buiten de provincie Noord-Holland. Daarentegen is veruit het grootste deel (92%) van de in NHN werkzame baanvinders in hetzelfde RBA-gebied woonachtig. Van de baanvinders die in AZW werken, woont 76% in datzelfde RBA-gebied, terwijl 65% van de in KAM werkzame baanvinders in hetzelfde RBA-gebied woont. Overigens woont een aanzienlijke groep in AZW werkzame baanvinders in KAM (9%), terwijl een niet veel kleinere groep baanvinders dat in KAM werkt, woonachtig is in AZW (5.000 baanvinders). In procenten van het totaal aantal baanvinders in KAM is deze laatstgenoemde groep zelfs groter (15%). Bovendien is een aanzienlijk deel van de baanvinders die in deze twee RBA-gebieden werkzaam zijn, woonachtig buiten de provincie Noord-Holland.

Tabel 4.2. Aantal baanvinders naar wekelijkse arbeidstijd en geslacht, gemiddelde 1989-1991

Arbeidsuren	mannen	vrouwen	totaal
12-19 uur	4.500*	9.000	13.500
20-34 uur	9.000	20.000	29.500
≥ 35 uur	57.000	37.500	94.500
Totaal	70.500	67.000	137.500

* = grote marges

Bron: CBS

Uit tabel 4.2 blijkt dat bijna 70% van de baanvinders in de provincie Noord-Holland full-time (35 uur of meer per week) werkzaam is. Van de totale werkzame personen in Noord-Holland werkt 73% 35 uur of meer per week. Vrouwen vormen bijna de helft van het totaal aantal baanvinders in de provincie, terwijl 40% van de totale werkzame personen uit vrouwen bestaat. Daarbij zijn vrouwen met name in deeltijdbanen terechtgekomen. Twee maal zoveel vrouwen als mannen hebben een nieuwe werkkring gevonden met een wekelijkse arbeidsduur van 12 tot 20 uur. Hetzelfde is het geval bij de banen van 20 tot 35 uur per week. Daarentegen is 60% van de banen van 35 uur of meer per week bij mannen terechtgekomen.

4.2. Baanvinders per bedrijfstak

In tabel 4.3 wordt het aantal baanvinders per bedrijfstak²³ gepresenteerd, waarbij dit aantal tevens wordt gerelateerd aan het totaal aantal werkenden in de desbetreffende bedrijfstak²⁴. Van het totaal aantal werkenden in de provincie Noord-Holland heeft 16% in het jaar

23. In bijlage A wordt een overzicht gegeven van de in dit rapport onderscheiden bedrijfstakken.

24. Hiervoor zijn de in hoofdstuk 2 besproken aantallen van de bedrijfsklassenstructuur van de werkgelegenheid gebruikt. Doordat beide sectorindelingen echter van elkaar afwijken, kunnen er afrondfouten zijn opgetreden bij het bepalen van de aantallen werkzame personen per bedrijfstak.

vooraangaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkkring gevonden. De bedrijfstakken 'Bouwnijverheid en -installatiebedrijven' (5) en 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6) worden gekenmerkt door een relatief hoog percentage baanvinders. Daarentegen vallen de bedrijfstakken 'Vervoer en communicatie' (7) en 'Overige dienstverlening' (9) op door een verhoudingsgewijs laag percentage baanvinders. De overige bedrijfstakken wijken niet of nauwelijks af van het gemiddelde beeld. Absoluut gezien zijn de meeste baanvinders te vinden in de bedrijfstakken 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6) en 'Overige dienstverlening' (9). Tezamen zijn beide sectoren goed voor 55% van het totaal aantal baanvinders in de provincie Noord-Holland.

Tabel 4.3. Aantal en percentage baanvinders per bedrijfstak, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfstak	aantal	%
<i>Kleine marges</i>			
2-3	Industrie	20.500	15
6	Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	37.500	22
8	Bank en verzekering, zakelijke dienstverlening	20.500	18
9	Overige dienstverlening	38.500	13
<i>Redelijke marges</i>			
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	5.000	19
7	Vervoer en communicatie	9.000	12
<i>Grote marges</i>			
0	Landbouw, visserij en bosbouw	4.000	18
1	Delfstoffenwinning	.	.
4	Openbare nutsbedrijven	.	.
	Totaal waargenomen	135.000 ^a	
	Totaal	137.500	16

a = 98% van het totaal aantal baanvinders

Bron: CBS

Tabel 4.4 schetst een beeld van het aandeel van jongeren en vrouwen in het totaal aantal baanvinders per bedrijfstak. Uit de tabel komt naar voren dat 43% van de baanvinders in Noord-Holland jonger dan 25 jaar is. Bij de bedrijfstakken 'Industrie' (2-3) en 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6) is circa 50% van de baanvinders jonger dan 25 jaar. Het percentage jongeren onder de baanvinders is verhoudingsgewijs laag bij de bedrijfstakken 'Bank en verzekering, zakelijke dienstverlening' (8) en 'Overige dienstverlening' (9). Mede gezien het hoge percentage vrouwen onder de baanvinders bij de laatstgenoemde bedrijfstak zijn er, naast de baan-baanmobiliteit, in deze bedrijfstak mogelijk veel herintredende vrouwen onder de baanvinders.

Zoals reeds eerder is opgemerkt vormen vrouwen bijna de helft van het totaal aantal baanvinders in de provincie Noord-Holland. Relatief veel vrouwelijke baanvinders zijn, zoals gezegd, te vinden in de bedrijfstak 'Overige dienstverlening' (9), hetgeen een bedrijfstak is

waarin relatief veel vrouwen werken. Daarentegen zijn er in de bedrijfstak 'Industrie' (2-3) verhoudingsgewijs weinig vrouwen onder de baanvinders.

Tabel 4.4. Percentage jongeren en vrouwen in het aantal baanvinders per bedrijfstak, gemiddelde 1989-1991

Code	bedrijfstak	jongeren %	vrouwen %
0	Landbouw, visserij en bosbouw	63*	.
1	Delfstoffenwinning	.	.
2-3	Industrie	49	34
4	Openbare nutsbedrijven	.	.
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven	50*	.
6	Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	51	49
7	Vervoer en communicatie	50*	33*
8	Bank en verzekering, zakelijke dienstverlening	37	49
9	Overige dienstverlening	32	65
	Totaal	43	49

* = grote marges

Bron: CBS

4.3. Baanvinders per beroepssector

Tabel 4.5 geeft een overzicht van het aantal baanvinders per beroepssector en het percentage van het totaal aantal werkenden dat als baanvinder kan worden getypeerd ²⁵. Het percentage baanvinders in de beroepssector 'Transportberoepen' (4) is verhoudingsgewijs hoog. Het percentage baanvinders in deze beroepssector is ook duidelijk hoger dan in de bedrijfstak 'Vervoer en communicatie' (7) (zie tabel 4.3). Verder heeft een relatief hoog percentage van de werkenden in de beroepssectoren 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612), 'Commerciële beroepen' (62) en 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde en veiligheidsberoepen' (8,9) in het voorafgaande jaar een nieuwe werkkring gevonden. Absoluut gezien zijn de meeste baanvinders te vinden bij de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Ruim 25% van het totaal aantal baanvinders is werkzaam in deze beroepssector.

Het percentage baanvinders is daarentegen verhoudingsgewijs laag bij de beroepssectoren 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7), 'Technische, ambachts- en industrieberoepen' (30) en 'Hogere economisch-administratieve beroepen' (60,613,63). Zoals in hoofdstuk 2 reeds is opgemerkt, gaat het hierbij voornamelijk, om beroepssectoren waarin relatief veel arbeidskrachten van 25 jaar of ouder werkzaam zijn.

25. Hiervoor zijn de in hoofdstuk 2 besproken aantallen van de werkgelegenheidsstructuur per beroepssegment gebruikt. Doordat beide beroepenindelingen echter van elkaar afwijken, kunnen er afrondfouten zijn opgetreden bij het bepalen van de aantallen werkzame personen per beroepssector.

Tabel 4.5. Aantal en percentage baanvinders per beroepssector, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssector	aantal	%
<i>Kleine marges</i>			
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	11.000	17
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	13.500	16
5	Medische en paramedische beroepen	10.000	15
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	36.000	19
62	Commerciële beroepen	14.500	19
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	20.000	19
<i>Redelijke marges</i>			
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	9.500	10
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	6.500	10
4	Transportberoepen	9.500	20
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	6.000	12
	Totaal (waargenomen)	137.500	16
Bron: CBS			

Tabel 4.6. Percentage jongeren en vrouwen in het aantal baanvinders per beroepssector, gemiddelde 1989-1991

Code	beroepssector	jongeren %	vrouwen %
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	.	58
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	31*	.
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	59	27*
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	48	.
4	Transportberoepen	42*	.
5	Medische en paramedische beroepen	35*	80
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	44	69
62	Commerciële beroepen	59	52
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	.	.
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	48	58
	Totaal	43	49

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel 4.6 wordt per beroepssector het percentage jongeren en vrouwen onder de baanvinders weergegeven. Het percentage baanvinders dat jonger is dan 25 jaar, is relatief hoog bij de 'Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen' (2,31-35). Dit is in overeenstemming met het hoge percentage jongeren dat werkzaam is in de beroepssegmenten 'Agrarische beroepen' (2) en 'Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen' (311) (zie tabel 2.10). Ook het hoge percentage baanvinders in de 'Commerciële beroepen' (62) dat jonger is dan 25 jaar, weerspiegelt het hoge percentage jongeren in het totaal aantal werkenden in deze beroepssector. Daarnaast is het percentage jonge baanvinders relatief hoog bij de 'Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en

aardewerkberoepen' (36-39) en de 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9).

Het percentage vrouwelijke baanvinders is het hoogste bij de 'Medische en paramedische beroepen' (5); 80% van alle baanvinders in deze beroepssector is vrouw. Ook in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612), de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7) en de 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9) is het percentage vrouwen onder de baanvinders relatief hoog. Zoals uit tabel 2.13 kan worden afgeleid, gaat het hier veelal om typische vrouwenberoepen.

4.4. Baanvinders per opleidingscategorie

Tabel 4.7 geeft een overzicht van het aantal baanvinders per opleidingscategorie, waarbij dit aantal tevens wordt gerelateerd aan het totaal aantal werkenden in de desbetreffende opleidingscategorie²⁶. De opleidingscategorieën 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' (301) en 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) worden gekenmerkt door relatief hoge percentages baanvinders. Al met al heeft één vijfde van het totaal aantal baanvinders in Noord-Holland een dergelijke algemene opleidingsachtergrond (301 en 401). Het grootste aantal baanvinders (bijna één derde) heeft echter betrekking op arbeidskrachten met een MBO-opleiding (4). De hoger opgeleiden (5-6) maken ruim één vijfde van het totaal aantal baanvinders uit.

Tabel 4.7. Aantal en percentage baanvinders per opleidingscategorie, gemiddelde 1989-1991

Code	opleidingscategorie	aantal	%
<i>Kleine marges</i>			
0,1,2	Basisonderwijs	16.000	18
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	14.000	22
rest 3	VBO	22.000	18
401	Bovenbouw HAVO/VWO	14.000	25
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	15.000	14
453,461-464	MBO economisch-administratief	16.000	15
rest 4	MBO overig	13.000	14
5-6	Hoger onderwijs	29.000	14
	Totaal (waargenomen)	138.000	16

Bron: CBS

Het percentage jongeren en vrouwen in het totaal aantal baanvinders per opleidingscategorie wordt in tabel 4.8 gepresenteerd. Hieruit blijkt dat de baanvinders met 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' (301), een VBO-opleiding (rest 3) of 'Bovenbouw HAVO/VWO' relatief jong zijn. In hoofdstuk 2 is reeds opgemerkt, dat het percentage jongeren met deze opleidingsachtergrond

26. Hiervoor zijn de in hoofdstuk 2 besproken aantallen van de werkgelegenheidsstructuur per opleidingstype gebruikt. Doordat beide opleidingenindelingen echter van elkaar afwijken, kunnen er afrondfouten zijn opgetreden bij het bepalen van de aantallen werkzame personen per opleidingscategorie.

dat werkzaam is in de provincie Noord-Holland verhoudingsgewijs hoog is. Hierbij kan het enerzijds gaan om nieuwkomers op de arbeidsmarkt, maar anderzijds speelt ook het 'job shopping' een belangrijke rol. Het percentage baanvinders dat jonger is dan 25 jaar, is verhoudingsgewijs laag voor de opleidingscategorie 'MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium' (42-44,452).

Tabel 4.8. Percentage jongeren en vrouwen in het aantal baanvinders per opleidingscategorie, gemiddelde 1989-1991

Code	opleidingscategorie	jongeren %	vrouwen %
0,1,2	Basisonderwijs	44	38
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	64	50
rest 3	VBO	55	41
401	Bovenbouw HAVO/VWO	57	50
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	33	20*
453,461-464	MBO economisch-administratief	44	63
rest 4	MBO overig	31*	77
5-6	Hoger onderwijs	14*	52
	Totaal	41	49

* = grote marges

Bron: CBS

Voor een tweetal opleidingscategorieën, namelijk 'MBO economisch-administratief' (453,461-464) en 'MBO overig' (rest 4) is het percentage vrouwen onder de baanvinders verhoudingsgewijs hoog. Bij het 'MBO overig' (rest 4) gaat het om een opleidingscategorie waarin met name medische en verzorgende opleidingen zijn samengevoegd. Bij deze opleidingen, evenals voor het 'MBO economisch-administratief' (453,461-464), is ook het percentage vrouwen in het totaal aantal werkenden relatief hoog. Daarnaast kan worden geconstateerd dat bij de hoger opgeleiden (5-6) iets meer dan de helft van de baanvinders vrouw is. Dit percentage is hoger dan het aandeel van vrouwen in het totaal aantal werkenden met een hogere opleiding (44%). Relatief laag is het percentage vrouwen onder de ongeschoolde baanvinders, dat wil zeggen degenen met alleen 'Basisonderwijs' (0,1,2). Aangenomen mag worden dat dit een indicatie vormt van de geringere participatie van ongeschoolde vrouwen in de betaalde arbeid, hetgeen ook uit tabel 2.14 valt af te lezen. Daarnaast wordt het 'VBO' (rest 3) gekenmerkt door een relatief laag percentage vrouwelijke baanvinders.

In tabel 4.9 wordt per RBA-gebied de verdeling van de baanvinders over de onderscheiden opleidingscategorieën gepresenteerd. Zoals bij tabel 4.7 al is geconstateerd hebben relatief veel baanvinders een hogere opleiding (5-6) voltooid. Dit is met name het geval in AZW. In hoofdstuk 2 is reeds opgemerkt dat veel werkzame hoger opgeleiden in dit RBA-gebied een opleidingsachtergrond in de verzorgende richting hebben. NHN wordt gekenmerkt door een relatief hoog percentage baanvinders met een VBO-opleiding (rest 3).

Tabel 4.9. Percentage baanvinders naar werkregio per opleidingscategorie, gemiddelde 1990-1991

Code	opleidingscategorie	GV	NHN	AZW	KAM	totaal
0,1,2	Basisonderwijs	.	13*	12	12*	12
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	.	13*	10	9*	10
rest 3	VBO	.	25	12	18	16
401	Bovenbouw HAVO/VWO	.	.	12	9*	10
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	.	13*	10	12*	11
453,461-464	MBO economisch-administratief	.	13*	10	12*	12
rest 4	MBO overig	.	13*	7	12*	9
5-6	Hoger onderwijs	.	13*	26	18	21
	Totaal	100	100	100	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel B.5 van bijlage B wordt per opleidingscategorie een overzicht gegeven van de belangrijkste beroepssectoren waar baanvinders met de desbetreffende opleidingsachtergrond terecht komen. Van de baanvinders met 'MAVO en onderbouw HAVO/VWO' (301) en 'Bovenbouw HAVO/VWO' (401) is ruim 35% werkzaam in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Van de baanvinders met een economisch-administratieve opleiding op MBO niveau (453,461-464) is bijna twee derde werkzaam in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Ook van de hoger opgeleide baanvinders (5-6) is nog bijna 25% werkzaam in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). In hoofdstuk 2 is reeds naar voren gekomen, dat van de werkzame personen met 'Hoger onderwijs economisch' een relatief groot percentage werkzaam is in de beroepssegmenten 'Secretaressen, typisten' (6122) en 'Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées' (6124). Wellicht dat het bij baanvinders echter deels gaat om startfuncties van nieuwkomers op de arbeidsmarkt, waarbij doorgroei naar een hoger functieniveau mogelijk is in een latere fase van de loopbaan (zie ook De Grip, Heijke en Willems, 1992). Daarnaast is ongeveer één vijfde van de baanvinders met een hogere opleiding (5-6) werkzaam in de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7).

4.5. Conclusie

In dit hoofdstuk is de positie van baanvinders op de arbeidsmarkt in beeld gebracht. Daarbij stond achtereenvolgens de sector-, beroepen- en opleidingenstructuur van de werkgelegenheid van baanvinders centraal. Al met al is in de periode 1998-1991 gemiddeld 16% van de werkenden in de provincie Noord-Holland korter dan één jaar in een nieuwe werkkring werkzaam geweest. Deze baanvinders kunnen mensen zijn die van werkkring zijn gewisseld of werklozen die een baan hebben gevonden, maar ook nieuwkomers op de arbeidsmarkt of herintredende vrouwen. Vrouwen maken in het algemeen de helft uit van het totaal aantal baanvinders in de provincie, hetgeen kan duiden op een toenemende participatiegraad van vrouwen en/of een grotere baan-baanmobiliteit. Overigens hebben vrouwen voornamelijk in deeltijdbanen werk gevonden.

Verder blijkt dat het aantal baanvinders in de bedrijfstakken 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6) en 'Bouwnijverheid en -installatiebedrijven' (5) en in de beroepssectoren 'Lager en middelbare administratieve beroepen' (611-612), 'Commerciële beroepen' (62) en 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9) verhoudingsgewijs hoog is. Veel baanvinders zijn er ook onder de werkenden met een algemene opleidingsachtergrond (301 en 401).

Veel vrouwelijke baanvinders zijn te vinden in enkele duidelijke vrouwenberoepen. Het gaat daarbij met name om de 'Medische en paramedische beroepen' (5) en de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612). Bijna twee derde van de baanvinders in de 'Overige dienstverlening' (9) is vrouw. De jongere baanvinders komen veelal in de 'Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen' (2,31-35) en de 'Commerciële beroepen' (62) terecht en zijn ook vaak werkzaam in de bedrijfstakken 'Industrie' (2-3) en 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6).

Voor wat betreft de mogelijkheden om op basis van de EBB regionale arbeidsmarktinformatie over baanvinders te presenteren, kan worden geconcludeerd dat op een hoog aggregatieniveau van branche, beroep en opleiding vrij veel betrouwbare gegevens kunnen worden gepresenteerd. De verbijzondering naar RBA-gebied, leeftijd en geslacht heeft echter gevolgen voor de hoeveelheid informatie die kan worden weergegeven. Ook voor de tabel waar de informatie over baanvinders per opleidingscategorie wordt verbijzonderd naar de beroepssectoren kan slechts in beperkte mate betrouwbare informatie worden gegeven. Niet alleen kan er voor veel cellen van de desbetreffende matrix geen informatie worden gepresenteerd, maar ook het aantal werkenden in de cellen waarover wel gepubliceerd kan worden, wordt kleiner, waardoor de betrouwbaarheid van de informatie afneemt.

5. VERSCHILLEN IN WERKGELEGENHEIDSSTRUCTUUR

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk komen de verschillen in de werkgelegenheidsstructuur tussen de werkzame personen, de inkomende en uitgaande forensenstromen en de baanvinders aan de orde. Alvorens een beeld wordt geschetst van de verschillen in de sector-, beroepen- en opleidingenstructuur wordt ingegaan, wordt eerst ingegaan op een aantal algemene aspecten: de werkgelegenheidsstructuur voor jongeren, vrouwen en de wekelijkse arbeidstijd naar geslacht.

Tabel 5.1. Vergelijking van de werkgelegenheidsstructuur van jongeren en vrouwen tussen werkzame personen, inkomende en uitgaande pendel en baanvinders

	werkzame personen %	inkomende pendel %	uitgaande pendel %	baan- vinders %
Jongeren (15-24 jaar oud)	16	14	13	43
Vrouwen	40	31	32	49

Bron: CBS

Tabel 5.1. geeft een overzicht van het aandeel van jongeren en vrouwen in de werkgelegenheid van de onderscheiden groepen. Uit de tabel blijkt dat het percentage jongeren bij de baanvinders beduidend hoger is dan het percentage jongeren in het totaal aantal werkenden in de provincie Noord-Holland. Het werkgelegenheidsaandeel van jongeren in de pendelstromen komt overeen met het aandeel in de totale werkgelegenheid van deze leeftijdsgroep. Vrouwen blijken veelal in de eigen regio werkzaam te zijn. Zowel bij de inkomende als bij de uitgaande pendel zijn vrouwen sterk ondervertegenwoordigd. Daarentegen zijn vrouwen sterk vertegenwoordigd bij de baanvinders.

Tabel 5.2. Vergelijking van de werkgelegenheidsstructuur naar geslacht en wekelijkse arbeidstijd tussen werkzame personen en baanvinders

	werkzame personen		baanvinders	
	mannen %	vrouwen %	mannen %	vrouwen %
12-19 uur	2	15	6*	13
20-34 uur	9	36	13	30
≥ 35 uur	89	50	81	56
Totaal	100	100	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel 5.2. wordt het verschil in de wekelijkse arbeidsduur tussen de werkzame personen en

de baanvinders in beeld gebracht²⁷. Van de vrouwen die in het jaar voorafgaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkkring hebben gevonden, heeft 56% een baan van 35 uur per week of meer. Van alle werkzame vrouwen in de provincie Noord-Holland heeft 50% een full-time baan. Bij mannen is het omgekeerde beeld te zien. Bij de mannelijke baanvinders zijn de full-time werkenden enigszins ondervertegenwoordigd, al is nog steeds ruim 80% full-time werkzaam.

5.2. Verschillen in de sectorstructuur

Omdat de gehanteerde indelingen *niet* eenduidig tot elkaar herleidbaar zijn, wordt de sectorale werkgelegenheidsstructuur van de werkzame personen op verschillende aggregatieniveaus vergeleken met enerzijds de sectorstructuur van de forensenstromen (zie tabel 5.3) en anderzijds de sectorale werkgelegenheidsstructuur van de baanvinders (zie tabel 5.4).

Tabel 5.3. Vergelijking van de sectorstructuur van de werkgelegenheid tussen werkzame personen en inkomende en uitgaande pendel

Code	bedrijfssector	werkzame personen %	inkomende pendel %	uitgaande pendel %
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	3	1 ^a	.
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2 ^a	2 ^a
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	1 ^a	.	.
25-27,32	Overige industrie	4	4	4
29-31	Chemie	2	2 ^a	2 ^a
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	8	10	9
11-19,28,40	Delfstoffen en rest nijverheid	1	1 ^a	.
61-66	Handel	15	15	14
71-77	Vervoer en communicatie	9	12	10
51,52,83, 67,68,81,82, 84,85,98,99 ^a	Bouw en woningbezit en andere tertiaire diensten	23	25	25
91,94-97	Andere kwartaire diensten	9	7 ^b	7 ^b
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	9	7	9
90,92	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	15	14 ^c	15 ^c
	Totaal	100	100	100

a = terwille van de onderlinge vergelijkbaarheid zijn deze bedrijfssectoren samengevoegd

b = inclusief code 929 (overig onderwijs)

c = exclusief code 929 (overig onderwijs)

* = grote marges

Bron: CBS

Uit tabel 5.3 blijkt dat de grootste verschillen in de werkgelegenheidsstructuur tussen de werkenden en de pendelstromen voorkomen bij de bedrijfssector 'Vervoer en communicatie' (71-77). Deze sector is oververtegenwoordigd bij de inkomende en uitgaande forensenstromen. Met name bij de inkomende pendel is deze sector relatief belangrijk. Bij de bedrijfssectoren

27. Bij de pendelstromen is op dit punt geen informatie voorhanden.

'Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie' (33-39) en 'Bouw en woningbezit en andere tertiaire diensten' (51,52,67,68,81-85,98,99) is er ook sprake van relatief grote pendelstromen. Het omgekeerde beeld is te zien bij de bedrijfssector 'Andere kwartaire diensten' (91,94-97). Het in deze tabel gesignaleerde verschil zal in werkelijkheid nog iets groter zijn, omdat de bedrijfsgroep 'Overig onderwijs' (929) bij de werkzame personen niet tot deze categorie is gerekend, terwijl dit bij de forensenstromen wel het geval is. De inkomende pendel bij de sector 'Gezondheids- en veterinaire diensten' (93) is relatief laag in vergelijking met zowel de werkzame personen als de uitgaande pendel.

Tabel 5.4. Vergelijking van de sectorstructuur van de werkgelegenheid tussen werkzame personen en baanvinders

Code	bedrijfstak	werkzame personen %	baan- vinders %
0	Landbouw, visserij en bosbouw	3	3*
1	Delfstoffenwinning	.	.
2-3	Industrie	16	15
4	Openbare nutsbedrijven	1	.
5	Bouwnijverheid en installatiebedrijven	3	4
6	Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen	20	27
7	Vervoer en communicatie	9	7
8	Bank en verzekering, zakelijke dienstverlening	13	15
9	Overige dienstverlening	35	28
	Totaal	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 5.4 geeft aan dat in de bedrijfstakken 'Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen' (6) en 'Overige dienstverlening' (9) grote verschillen optreden in de sectorale werkgelegenheidsstructuur tussen de totale werkzame personen en de baanvinders. De eerstgenoemde bedrijfstak is oververtegenwoordigd bij de baanvinders. Bij de 'Overige dienstverlening' (9) is het aantal baanvinders daarentegen relatief laag.

5.3. Verschillen in de beroepenstructuur

Tabel 5.5 geeft een overzicht van de werkgelegenheidsstructuur naar beroep voor de vier onderscheiden groepen. Uit de tabel blijkt dat de inkomende en uitgaande pendelstromen relatief groot zijn bij de 'Hogere economisch-administratieve beroepen' (60,613,63). Bij de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7) is de uitgaande pendel relatief groot. Bij deze laatstgenoemde beroepssector is er tevens sprake van een oververtegenwoordiging in de uitgaande pendel ten opzichte van de inkomende forensenstromen. De beroepssectoren 'Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen' (36-39) en 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9) zijn ondervertegenwoordigd in de inkomende en uitgaande forensenstromen. Bij

de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) is de uitgaande pendel relatief laag. Bij de 'Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen' (36-39) is het werkgelegenheidsaandeel van deze beroepssector in de uitgaande pendel beduidend lager dan in de inkomende pendel. Ook bij de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) is de uitgaande pendel enigszins ondervertegenwoordigd ten opzichte van de inkomende pendel.

Bij de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) en de 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9) zijn er relatief veel baanvinders. Daarentegen kennen de 'Technische, ambachts- en industrieberoepen' (30) relatief weinig baanvinders. Hetzelfde geldt ook voor de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7).

Tabel 5.5. Vergelijking van de beroepenstructuur van de werkgelegenheid tussen werkzame personen, inkomende en uitgaande pendel en baanvinders

Code	beroepssector	werkzame personen %	inkomende pendel %	uitgaande pendel %	baan- vinders %
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	11	11	14	7
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	8	2*	1*	8
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	8	10	10	5
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	10	7	1	10
4	Transportberoepen	6	6	5	7
5	Medische en paramedische beroepen	8	6	7	7
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	5	10	11	4
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	23	22	18	26
62	Commerciële beroepen	9	7	8	11
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	12	8	6	15
	Totaal	100	100	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel 5.6 wordt de beroepenstructuur van de jongeren die in de provincie Noord-Holland werkzaam zijn, vergeleken met de beroepenstructuur van de jongeren die in het jaar voorafgaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkkring hebben gevonden. Voor slechts een tweetal beroepssectoren is er tussen beide groepen sprake van enig verschil in het werkgelegenheidsaandeel. Van de baanvinders jonger dan 25 jaar, is 16% werkzaam in de beroepssector 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen' (8,9). Het aandeel van deze beroepssector in de totale werkgelegenheid van jongeren in de provincie Noord-Holland bedraagt 13%. Van het totaal aantal werkende jongeren in de provincie Noord-Holland is 9% werkzaam in de 'Agrarische, voedings- en genotmiddelen-,

textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen' (2,31-35), hetgeen 2%-punten lager is dan het percentage baanvinders jonger dan 25 jaar dat in deze beroepssector werkzaam is. Bij de overige beroepssectoren is er geen sprake van over- noch ondervertegenwoordiging van het werkgelegenheidsaandeel van baanvinders jonger dan 25 jaar ten opzichte van de totale werkzame personen.

Tabel 5.6. Beroepenstructuur van de werkgelegenheid van jongeren, werkzame personen en baanvinders

Code	beroepssector	werkzame personen %	baan- vinders %
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	.	.
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	9	11
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	2*	3*
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	11	11
4	Transportberoepen	1*	7*
5	Medische en paramedische beroepen	6	6*
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	.	.
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	26	27
62	Commerciële beroepen	14	14
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	13	16
	Totaal	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 5.7. Beroepenstructuur van de werkgelegenheid van vrouwen, werkzame personen en baanvinders

Code	beroepssector	werkzame personen %	baan- vinders %
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	14	8
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3	4*
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	2	.
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	.	.
4	Transportberoepen	1*	.
5	Medische en paramedische beroepen	14	12
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	3	.
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	34	37
62	Commerciële beroepen	10	11
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	16	17
	Totaal	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel 5.7 geeft inzicht in de verschillen tussen de beroepenstructuur van het totaal aantal in Noord-Holland werkende vrouwen en de beroepenstructuur van vrouwen die in het jaar

voorafgaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkring hebben gevonden. Van de vrouwelijke baanvinders is maar liefst 37% werkzaam in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612), terwijl het werkgelegenheidsaandeel van deze beroepssector in het totaal aantal vrouwen dat werkzaam is in de provincie Noord-Holland 34% bedraagt. Van de werkende vrouwen in Noord-Holland is 14% werkzaam in de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7). Het percentage vrouwelijke baanvinders dat in deze beroepen werk heeft gevonden, ligt hier duidelijk onder; het werkgelegenheidsaandeel bedraagt in dat geval 8%. Verder is er sprake van een klein verschil in het werkgelegenheidsaandeel tussen beide groepen bij de 'Medische en paramedische beroepen' (5). De totale werkgelegenheid voor vrouwen in deze beroepen is 2%-punten hoger dan het werkgelegenheidsaandeel voor vrouwelijke baanvinders in deze beroepssector.

5.4. Verschillen in de opleidingenstructuur

Tabel 5.8 geeft een overzicht van de werkgelegenheidsstructuur naar opleiding voor de vier onderscheiden groepen. In vergelijking met aandeel in het totaal aantal werkenden in Noord-Holland zijn de ongeschoolden (0,1,2) en de VBO-ers (rest 3) ondervertegenwoordigd in de inkomende en uitgaande forensenstromen. De inkomende en uitgaande pendelstromen zijn daarentegen relatief hoog voor de hoger opgeleiden (5-6). Bij deze opleidingscategorie is er ook sprake van oververtegenwoordiging in de uitgaande pendel ten opzichte van de inkomende pendel. De hoger opgeleiden (5-6) hebben ook een relatief klein aandeel in het totaal aantal baanvinders. De MAVO-ers (301) en HAVO/VWO-ers (401) zijn oververtegenwoordigd bij de baanvinders.

Tabel 5.8. Vergelijking van de opleidingenstructuur van de werkgelegenheid tussen werkzame personen, inkomende en uitgaande pendel en baanvinders

Code	opleidingscategorie	werkzame personen %	inkomende pendel %	uitgaande pendel %	baan- vinders %
0,1,2	Basisonderwijs	10	7	6	12
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	7	6	6	10
rest 3	VBO	14	9	7	16
401	Bovenbouw HAVO/VWO	7	8	8	10
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	12	11	10	11
453,461-464	MBO economisch-administratief	13	15	13	12
rest 4	MBO overig	7	7	5	9
5-6	Hoger onderwijs	24	30	35	21
	Totaal	100	100	100	100

Bron: CBS

Tabel 5.9 vergelijkt de opleidingenstructuur van de jongeren die in de provincie Noord-Holland werkzaam met de opleidingenstructuur van de jongeren die in het jaar voorafgaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkring hebben gevonden. Voor slechts een tweetal opleidingscategorieën is er sprake van enige verschil in het werkgelegenheidsaandeel. Evenals in tabel 5.8

naar voren kwam, zijn de MAVO-ers en HAVO/VWO-ers (301 en 401) oververtegenwoordigd bij de baanvinders, respectievelijk met 3%-punten en 2%-punten. Het werkgelegenheidsaandeel van de ongeschoolden (0,1,2) is bij de baanvinders 2%-punten hoger dan bij het totaal aantal werkzame personen. Bij de overige opleidingscategorieën is het verschil in het werkgelegenheidsaandeel tussen de werkzame personen en de baanvinders gering.

Tabel 5.9. Opleidingenstructuur van de werkgelegenheid van jongeren, werkzame personen en baanvinders

Code	opleidingscategorie	werkzame personen %	baan- vinders %
0,1,2	Basisonderwijs	10	12
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	13	16
rest 3	VBO	21	21
401	Bovenbouw HAVO/VWO	12	14
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	9	9
453,461-464	MBO economisch-administratief	13	12
rest 4	MBO overig	7	7*
5-6	Hoger onderwijs	5	7*
	Totaal	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

In tabel 5.10 wordt het verschil tussen de opleidingenstructuur van het totaal aantal in Noord-Holland werkende vrouwen en de opleidingenstructuur van vrouwen die in het jaar voorafgaande aan de enquêtedatum een nieuwe werkkring hebben gevonden, weergegeven. Van de vrouwen die recentelijk een nieuwe werkkring hebben gevonden heeft 22% hoger onderwijs (5-6) gevolgd, terwijl het aandeel van de hoger opgeleiden (5-6) in het totaal aantal vrouwen dat werkzaam is in de provincie Noord-Holland 26% bedraagt. Van de werkende vrouwen in Noord-Holland heeft 7% en HAVO/VWO-opleiding (401) voltooid. Het percentage vrouwelijke baanvinders met deze opleiding is 3%-punten hoger.

Tabel 5.10. Opleidingenstructuur van de werkgelegenheid van vrouwen, werkzame personen en baanvinders

Code	opleidingscategorie	werkzame personen %	baan- vinders %
0,1,2	Basisonderwijs	8	9
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO	10	10
rest 3	VBO	12	13
401	Bovenbouw HAVO/VWO	7	10
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium	3	4*
453,461-464	MBO economisch-administratief	15	15
rest 4	MBO overig	16	15
5-6	Hoger onderwijs	26	22
	Totaal	100	100

* = grote marges

Bron: CBS

Als laatste wordt ingegaan op de verschillen in de beroepenstructuur van arbeidskrachten met een bepaalde opleidingsachtergrond (zie daarvoor de tabellen B.3, B.4 en B.5 van bijlage B). Daarbij moet worden opgemerkt dat op dit punt de informatie over de werkzame personen nauwelijks vergelijkbaar is met de beroepenstructuur per opleidingscategorie bij de inkomende en uitgaande pendel en de baanvinders. Dit wordt veroorzaakt doordat de informatie voor de werkzame personen op een lager aggregatieniveau beschikbaar is dan de informatie voor de pendelstromen en de baanvinders. Bij het aggregeren van de informatie over de werkzame personen naar het aggregatieniveau van de informatie over de pendel en de baanvinders, zal een vertekening plaatsvinden als gevolg van het feit dat verschillende cellen op het lagere aggregatieniveau geen informatie bevatten, omdat het aantal werkzame personen onder de vereiste ondergrens voor publikatie ligt. Bovendien moet worden bedacht dat er ook in het algemeen slechts in beperkte mate betrouwbare informatie beschikbaar is omtrent de beroepenstructuur per opleidingscategorie voor de vier onderscheiden groepen, omdat het bij veel van de cellen om minder dan 5.000 personen gaat.

Dit alles betekent dat alleen voor het 'MBO economisch-administratief' (453,461-464) een vergelijking zou kunnen worden gemaakt tussen de beroepenstructuur van de werkzame personen, de pendelstromen en de baanvinders. Van de werkzame personen met deze opleidingsachtergrond is ongeveer 50% werkzaam in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612)²⁸. Hetzelfde geldt voor de inkomende pendel, terwijl de uitgaande pendel beduidend lager is. Het percentage baanvinders werkzaam in deze beroepssector met een economisch-administratieve opleiding op MBO-niveau (453,461-464) bedraagt 63%.

Voor de andere beroepengegevens per opleidingscategorie kan slechts een vergelijking worden gemaakt tussen de werkgelegenheidsstructuur van de forensenstromen en de baanvinders. Zowel voor de MAVO-ers als voor de HAVO/VWO-ers (301 en 401) geldt dat het percentage van de pendelaars dat in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) werkzaam is, hoger is dan het percentage baanvinders dat in deze beroepen werkt. Het omgekeerde geldt voor de hoger opgeleiden (5-6). Zoals in hoofdstuk 4 reeds is opgemerkt, is het percentage hoger opgeleide baanvinders dat werkzaam is in de 'Lagere en middelbare administratieve beroepen' (611-612) relatief hoog. Ten opzichte van de baanvinders zijn de hoger opgeleiden (5-6) relatief sterk vertegenwoordigd in de forensenstromen bij de 'Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen' (0,1,7).

28. Doordat voor een aantal beroepssegmenten binnen deze beroepssector geen informatie voorhanden is omtrent het aantal werkzame personen, is hier sprake van een onderschatting.

6. BESLUIT

In dit hoofdstuk wordt een aantal voorstellen gedaan voor indelingen naar sector, beroep en opleiding ten behoeve van de toekomstige dataverzameling. Daarvoor zou een viertal criteria als leidraad kunnen dienen:

1. Arbeidsmarktcriterium.
2. Vergelijkbaarheids criterium.
3. Betrouwbaarheids criterium.
4. Celvullingscriterium.

Het *arbeidsmarktcriterium* houdt in dat bij het opstellen van sector-, beroepen- en opleidingen-indelingen rekening dient te worden gehouden met de bestaande segmenten op de arbeidsmarkt. Indien de beschikbare data en de betrouwbaarheid van deze data vereisen dat er categorieën worden samengevoegd, zullen alleen categorieën worden samengenomen waarbij er in enigermate sprake is van 'soortgelijke activiteiten'. Op basis van het *vergelijkbaarheids-criterium* wordt ervoor gezorgd dat de indelingen op de verschillende aggregatieniveaus steeds tot elkaar herleidbaar zijn. Dit betekent dat, een indeling op een lager aggregatieniveau eenduidig moet kunnen worden gerelateerd aan het hogere aggregatieniveau. Immers, het verdelen van een categorie die op een gedesaggregeerd niveau wordt onderscheiden over meerdere categorieën op een hoger aggregatieniveau maakt de onderlinge vergelijkbaarheid van de gegevens onmogelijk.

Bij het samenstellen van arbeidsmarktinformatie is het van belang om zoveel mogelijk betrouwbare gegevens te verkrijgen. Op basis van het *betrouwbaarheids criterium* gaan wij ervan uit, dat er sprake is van redelijk betrouwbare informatie bij minimaal 5.000 personen in een cel²⁹. Het is echter onmogelijk om gedetailleerde arbeidsmarktinformatie te verschaffen, waarbij in alle relevante cellen tenminste 5.000 personen aanwezig zijn. Derhalve wordt het *celvullingscriterium* geoperationaliseerd door het formuleren van de randvoorwaarde, dat van tenminste 90% van het totaal aantal personen, waarop de desbetreffende tabel betrekking heeft, bekend moet zijn in welke cel zij zich bevinden.

Achtereenvolgens zullen in dit hoofdstuk de sector-, beroepen en opleidingenindelingen aan de orde komen op basis waarvan de benodigde informatie over de verschillende aspecten van de arbeidsmarkt in de toekomst zouden kunnen worden gegenereerd³⁰. Daarbij zal telkens een tweetal indelingen worden voorgesteld. In eerste instantie wordt steeds nagegaan welke indeling kan worden gehanteerd voor het genereren van arbeidsmarktinformatie van de werkzame personen voor de hele provincie Noord-Holland verbijzonderd naar sector, beroep en

29. Bij 70%-betrouwbaarheidsmarges van de steekproeffouten van de EBB, bedraagt de marge bij 5.000 personen in een cel ongeveer 400, dat wil zeggen minder dan 10%.

30. Daarbij moet overigens worden opgemerkt dat voor de hier voorgestelde indelingen slechts gebruik kan worden gemaakt van de in het kader van dit project verzamelde data. In hoeverre de toekomstige, op basis van de voorgestelde indelingen, verzamelde informatie zal voldoen aan het betrouwbaarheids- en het celvullingscriterium, kan derhalve nog niet worden nagegaan.

opleiding. Aangezien er hierbij geen verdere verbijzondering van de gegevens plaatsvindt, kan bij het presenteren van deze informatie gebruik worden gemaakt van vrij ver gedesaggregeerde indelingen.

Vervolgens wordt een voorstel gedaan voor de sector-, beroepen en opleidingenindeling bij het samenstellen van informatie met betrekking tot de pendelstromen en de baanvinders. Aangezien het hierbij om kleinere aantallen werkzame personen gaat, zullen de indelingen hier betrekking hebben op een hoger aggregatieniveau. Om een goede vergelijking tussen de werkgelegenheidsstructuur van de werkzame personen, de inkomende en uitgaande pendel en de baanvinders te mogelijk te maken, moet voor al deze drie invalshoeken de desbetreffende arbeidsmarkt-informatie op dit hogere aggregatieniveau worden gegenereerd³¹. Immers, als deze geaggregeerde informatie zou ontbreken, moet de gedesaggregeerde informatie met betrekking tot de totale werkzame personen worden gesommeerd, waardoor er afrondfouten ontstaan (zie hoofdstuk 4).

Ook is nog bekeken op basis van welke indelingen de sector-, beroepen- en opleidingenstructuur van de werkgelegenheid verbijzonderd naar RBA-gebied in beeld zouden kunnen worden gebracht. Gebleken is echter dat de indelingen die worden voorgesteld bij het genereren van arbeidsmarktinformatie voor de forensenstromen en de baanvinders ook geschikt zijn voor het genereren van naar RBA-gebied verbijzonderde informatie over de werkgelegenheidsstructuur van de werkzame personen. Opgemerkt moet worden dat voor GV op basis van in dit rapport gebruikte indeling slechts in beperkte mate informatie beschikbaar is. Door de in dit hoofdstuk voorgestelde indelingen zal de informatie over dit RBA-gebied kunnen toenemen. Het is echter niet bekend in welke orde de voorgestelde indelingen bijdragen tot meer informatie over GV.

Sectorindeling

Voor informatie over werkzame personen naar branche voor de hele provincie Noord-Holland kan gebruik worden gemaakt van de SBI-bedrijfsklassen (zie hiervoor tabel 6.1). Hierbij moet worden opgemerkt dat er in de in dit onderzoek onderscheiden bedrijfsklassen 'Kleding- en schoenenindustrie' (22-24) en 'Hout- en bouwmaterialenindustrie' (25,32) in de periode 1989-1991 gemiddeld minder dan 5.000 personen werkzaam waren. Voor de bedrijfstak 'Delfstoffenwinning' en de bedrijfsklasse 'Aardolie- en steenkoolverwerking' is zelfs in het geheel geen informatie beschikbaar is de desbetreffende periode.

31. Overigens moet worden beseft dat het gebruik van meerdere indelingen zal leiden tot hogere kosten, daar in dat geval dezelfde soort tabellen op meerdere aggregatieniveaus moeten worden gegenereerd.

Tabel 6.1. SBI-bedrijfsklassenindeling

Code	naam
01	Land- en tuinbouw
02	Bosbouw
03	Visserij
11	Kolenmijnbouw
12	Aardolie- en aardgaswinning en -exploitatie
19	Overige delfstoffenwinning
20/21	Voedings- en genotmiddelenindustrie
22	Textielindustrie
23	Kledingindustrie
24	Leder-, schoen- e.a. lederwarenindustrie (excl. kleding)
25	Hout- en meubelindustrie (excl. metalen meubelen)
26	Papier- en papierwarenindustrie
27	Grafische industrie, uitgeverijen
28	Aardolie-industrie
29	Chemische industrie
30	Kunstmatige en synthetische garen- en vezelindustrie
31	Rubber- en kunststofverwerkende industrie
32	Bouwmaterialen-, aardewerk en glasindustrie
33	Basismetallindustrie
34	Metaalproductie-industrie (excl. machines en transportmiddelen)
35	Machine-industrie
36	Elektrotechnische industrie
37	Transportmiddelenindustrie
38	Instrumenten- en optische industrie
39	Overige industrie
40	Openbare nutsbedrijven
51	Bouwnijverheid
52	Bouwinstallatiebedrijven
61-64	Groothandel
65-66	Detailhandel
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen
71	Spoorwegen
72	Wegvervoer
73	Zeevaart
74	Binnenvaart
75	Luchtvaart
76	Hulpbedrijven vervoer
77	Communicatiebedrijven
81	Bankwezen
82	Verzekeringswezen
83	Exploitatie van en handel in onroerende goederen e.d.
84	Zakelijke dienstverlening
85	Verhuur van machines e.a. roerende goederen
90	Openbaar bestuur, defensie en wettelijke sociale verzekering
91	Religieuze organisaties e.d.
92	Onderwijs
93	Gezondheids- en veterinaire diensten
94	Maatschappelijke dienstverlening
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen
96	Sport en recreatie
97	Bedrijfs- en werknemersorganisaties, researchinstellingen, overige sociale organisaties
98	Overige dienstverlenende bedrijven
99	Particuliere huishoudens met personeel in loondienst

In tabel 6.2 wordt de sectorindeling gepresenteerd die kan worden gehanteerd bij het genereren van informatie over de werkgelegenheidsstructuur van de pendelstromen en de baanvinders. Deze indeling komt grotendeels overeen met de ROA-sectorindeling (zie Berendsen, De Grip, Wieling en Willems, 1992a). Een tweetal ROA-sectoren is samengenomen, namelijk 'Hout- en bouwmaterialenindustrie' (25,32) en 'Papier- en grafische industrie' (26-27). Verder is in de

ROA-sectoren 'Handel' (61-66), 'Vervoer en communicatie' (71-77) en 'Maatschappelijke dienstverlening' (91,94-97) een nadere detaillering aangebracht. In vergelijking met de indeling die in dit onderzoek is gebruikt voor het in beeld brengen van de werkgelegenheidsstructuur bij de baanvinders, geeft de hier voorgestelde indeling meer gedetailleerde arbeidsmarktinformatie. Met name voor de industrie, handel, vervoer en communicatie en de zakelijke en maatschappelijke dienstverlening is meer specifieke informatie beschikbaar. Ook voor de pendelstromen is op basis van deze indeling adequate informatie voorhanden voor de genoemde bedrijfstakken.

Tabel 6.2. Voorgestelde indeling voor bedrijfssectoren

Code	naam
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie
22-24	Kleding- en schoenenindustrie
25-27,32	Overige industrie
29-31	Chemie
33,34,35,38,39	Metaalindustrie
36	Elektrotechnische industrie
37	Transportmiddelenindustrie
11-19,28,40	Energie
51,52	Bouw
61-64	Groothandel
65-66	Detailhandel
67	Horeca
71-74	Weg- en watervervoer
75	Luchtvaart
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven
81-82	Banken en verzekeringen
68,83-85,98,99	Overige commerciële dienstverlening
94	Maatschappelijke dienstverlening
91,95-97	Overige maatschappelijke dienstverlening
93	Gezondheidszorg
90	Openbaar bestuur, politie en defensie
92	Onderwijs

Voor het in beeld brengen van de sectorale werkgelegenheidsstructuur verbijzonderd naar RBA-gebied, kan worden opgemerkt, dat van 96% van de werkenden bekend is in welke sector en RBA-gebied men werkzaam is. Wel moet daarbij worden bedacht dat voor bijna twee derde deel van het totaal aantal cellen geen of minder betrouwbare informatie kan worden verschaft. Voor 33% van de cellen wordt geen informatie gegeven en 31% van de cellen bevat minder dan 5.000 werkenden. Om dit betrouwbaarheidsprobleem op te lossen, kan dezelfde indeling worden gehanteerd die in tabel 6.2 wordt voorgesteld voor het genereren van de sectorale werkgelegenheidsstructuur van de forensenstromen en de baanvinders.

Beroepenindeling

Voor informatie over werkzame personen naar beroep voor de hele provincie Noord-Holland kan gebruik worden gemaakt van de ROA-beroepsklassen. Hiermee kan op gedetailleerd niveau informatie over de beroepenstructuur van de werkgelegenheid worden verkregen. Aangenomen mag worden dat er op dit aggregatieniveau voldoende betrouwbare informatie beschikbaar zijn (zie Berendsen, De Grip, Wieling en Willems, 1992a). Er zal overigens wel enig informatieverlies

optreden bij de technische beroepen. Het is vooralsnog niet geheel duidelijk hoe groot de dekkingsgraad zal zijn, indien van de ROA-beroepsklassen gebruik wordt gemaakt³².

Tabel 6.3. ROA-beroepsklassenindeling

Code	naam
0131	Leerkrachten basis- en speciaal onderwijs
0132	Docenten voortgezet en hoger onderwijs
0133	Schoolhoofden e.a. onderwijskundigen
0221	Sportinstructeurs, officials, beroepssportlieden
1131	Taal- en letterkundigen, vertalers, tolken
1231	Pastorale beroepen
1321	Fotografen, filmers, vormgevers en etaleurs
1331	Beeldende en uitvoerde kunstenaars
2011	Uitvoerend agrarisch personeel
2012	Zelfstandige agrariërs
2031	Landbouw(technische) ingenieurs
3011	Heftruck- en hefvorkchauffeurs
3012	Machinisten bouw en industrie
3021	Leidinggevenden productie, bedrijfskundigen en directeuren
3022	Technische en medische vertegenwoordigers
3023	Technische tekenaars
3024	Technische analisten en amanuenses
3031	Bèta-onderzoekers en technische vakspecialisten
3111	Voedings- en genotmiddelenbereiders
3112	Bakkers en (industriële) bakkerijpersoneel
3211	Productiepersoneel textielindustrie
3212	Stoffeerders, schoen- en lederwarenmakers
3213	Kleding- e.a. textielproductenmakers
3311	Houtwaren-, papier- en kartonmakers
3312	Timmerlieden e.a. houtbewerkers
3411	Drukkers en productiepersoneel grafische industrie
3511	Productiepersoneel chemische industrie
3611	Delfstoffen(be)werkers, metaalvervaardigers
3612	Machinale metaalbewerkers
3613	Lassers en constructiewerkers
3614	Machinebank-, plaatwerkers en gereedschapmakers
3615	Onderhoudsmonteurs, fietsen- en instrumentmakers
3621	Automonteurs en (motor)rijwielherstellers
3622	Middelbare (scheeps)werktuig(bouw)kundigen
3631	Hogere werktuigbouwkundigen
3711	Monteurs en controleurs van elektrotechnische producten
3712	Monteurs energievoorziening en elektriciteitsnetten
3721	Elektriciens, elektro- en telecom(onderhouds)monteurs
3722	Elektrotechnische opzichters en uitvoerders
3731	Hogere elektrotechnici
3811	Productiepersoneel bouwmaterialen-, glas- en aardewerkindustrie
3911	Metselaars, tegelzetters, straatmakers en stukadoors
3912	Betonwerkers, dakdekkers, isoleerders en glaszetters
3913	Huis- en constructieschilders
3914	Loodgieters, pijpfitters en verwarmingsmonteurs
3915	Gespecialiseerde bouwvak-, wegenbouw- en reinigingswerkers
3921	Bouwkundige technici, opzichters en werkvoorbereiders
3931	Architecten, geodeten e.a. hogere bouwkundigen

32. Op basis van de in tabel 2.3 gehanteerde indeling is van 99,7% van alle werkenden bekend in welk beroepssegment zij werkzaam zijn. Uit eerder onderzoek blijkt dat op basis van beroepsklassen in 1989 de dekkingsgraad 88% bedraagt (zie Berendsen, De Grip, Wieling en Willems, 1992b). Hierbij moet echter worden opgemerkt dat de ondergrens in dit laatstgenoemde onderzoek 5.000 personen bedroeg. Daar staat overigens wel tegenover dat bij het in beeld brengen van de aantallen werkzame personen geen ondergrens werd gesteld aan het gewerkte aantal uren per week.

Tabel 6.3. ROA-beroepsklassenindeling (vervolg)

Code	naam
4011	Expeditiemedewerkers, vul- en inpak(machine)bedienden
4111	Visseren en schaaldierkwekers
4112	Matrozen e.a. scheepsdek- en machinekamerpersoneel
4121	Scheepsofficieren, schippers, loodsen en walinspecteurs
4211	Chauffeurs en spoorwegpersoneel
4321	Vliegers, verkeersleiders e.a. transportdienstleiders
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen en verloskundigen
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden
5023	Dokters-, tandarts- en dierenartsassistenten
5024	Apothekersassistenten, opticiens en orthoptisten
5025	EEG-laboranten, logopedisten en andere paramedici
5031	Fysio-, arbeids- e.a. bewegingstherapeuten
5032	Radiologische, medische en biologische laboranten
5033	Artsen, medische specialisten en apothekers
5034	Dierenartsen
5035	Tandartsen en tandheelkundige specialisten
6031	Hogere leidinggevenden financiën, verkoop e.d.
6111	Postdistributiepersoneel
6112	Datotypisten en computeroperators
6121	Leidinggevend administratief personeel
6122	Secretaressen en typisten
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers
6124	Boekhoudkundige, belasting-, en bankemployées
6125	Commercieel-administratieve employées
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten
6211	Winkelbedienden e.a. verkopers
6221	Winkeliers, detail- en groothandelaren
6222	Vertegenwoordigers, filiaalhouders, inkopers, makelaars e.d.
6331	Leidinggevenden openbaar bestuur en beleidsambtenaren
6332	Advocaten, notarissen, rechters e.a. juridische deskundigen
7021	Journalisten, auteurs en presentatoren
7031	Bibliothecarissen, archivariissen en conservatoren
7032	Personeels- en beroepenspecialisten, arbeidsbemiddelaars
7033	Maatschappelijk en cultureel werkers
7034	Sociale wetenschapsbeoefenaren
7035	Voorlichters e.a. mediaspecialisten
8111	Koks, kelners e.a. keuken- en serveerpersoneel
8121	Houders en leidinggevenden horeca- en recreatiebedrijven
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel
8212	Kinder-, gezins- en bejaardenverzorgenden
8221	Kappers en schoonheidsspecialisten
9121	Politie-, brandweer- en bewakingspersoneel
9221	Beroepsmilitairen

Voor het genereren van informatie over de werkgelegenheidsstructuur van de forensenstromen en de baanvinders naar beroep in de provincie Noord-Holland wordt voorgesteld de beroepssectorindeling te hanteren, zoals is aangegeven in tabel 6.4. Op basis van deze indeling kan meer gedetailleerde informatie over de werkgelegenheidsstructuur naar beroep voor baanvinders worden verkregen, dan op basis van de in dit rapport gehanteerde indeling. Met name de economisch-administratieve beroepen (6) kunnen verder worden uitgesplitst. Gezien de omvang van deze beroepen moet een dergelijke verbijzondering haalbaar zijn. Op grond van bestaande segmenten op de arbeidsmarkt zijn de 'Pedagogische beroepen' (0), de 'Culturele beroepen' (1), de 'Agrarische beroepen' (2), de 'Sociaal-culturele beroepen' (7), de 'Verzorgende en dienstverlenende beroepen' (8) en de 'Openbare orde- en veiligheidsberoepen'

(9) afzonderlijk ingedeeld, dit in tegenstelling tot de indeling die in dit rapport bij de beroepeninformatie over baanvinders is gehanteerd (het arbeidsmarktcriterium). De informatie over de forensenstromen naar beroepssegment, zoals die in hoofdstuk 3 is gepresenteerd, heeft geleid tot een groot aantal cellen waarvoor geen of minder betrouwbare informatie kan worden verkregen. Om de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van de informatie over de pendelstromen naar beroep te vergroten, zal deze informatie op een hoger aggregatieniveau moeten worden samengesteld.

Tabel 6.4. Voorgestelde indeling voor beroepssectoren

Code	naam
0	Pedagogische beroepen
1	Culturele beroepen
2	Agrarische beroepen
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen
31-35	Overige technische beroepen
36	Metaalberoepen
37	Elektrotechnische beroepen
38-39	Bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen, bouw- en installatieberoepen
4	Transportberoepen
502	Middelbare medische en paramedische beroepen
503	Hogere medische en paramedische beroepen
611	Lagere administratieve beroepen
6122	Secretaressen, typisten
6124	Boekhoudkundige, belasting-, loket- en bankemployées
6125	Commercieel-administratieve employées
6121,6123,6126	Overige middelbare administratieve beroepen
621	Lagere commerciële beroepen
622	Middelbare commerciële beroepen
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen
7	Sociaal-culturele beroepen
8	Verzorgende en dienstverlenende beroepen
9	Openbare orde- en veiligheidsberoepen

In hoofdstuk 2 is de beroepenstructuur van de werkgelegenheid van de werkzame personen verbijzonderd naar RBA-gebied besproken. Van 90% van de werkenden is bekend in welk beroep en RBA-gebied men werkzaam is. Wel moet daarbij worden bedacht dat voor drie kwart van het totaal aantal cellen geen of minder betrouwbare informatie kan worden verschaft. Voor 45% van de cellen wordt geen informatie gegeven en 30% van de cellen bevat minder dan 5.000 werkenden. Door dezelfde indeling te hanteren die in tabel 6.4 wordt voorgesteld, kan aan het betrouwbaarheids criterium worden voldaan. Bovendien is de informatie hierdoor direct vergelijkbaar met de informatie over de pendelstromen en de baanvinders en blijven tevens de kosten beperkt.

Er moet wel worden opgemerkt dat het CBS met ingang van dit jaar een nieuwe beroepen-indeling gaat hanteren (zie CBS, 1993b). In deze nieuwe *Standaard Beroepenclassificatie 1992* (SBC'92) zijn de bekwaamheden die nodig om een bepaald takenpakket uit te voeren als uitgangspunt genomen. Dit wordt geïndiceerd door de 'meest geëigende opleiding'. Daarnaast worden verschillende soorten werkzaamheden onderscheiden die binnen een bepaald takenpakket worden verricht. Beroepen worden derhalve ingedeeld op basis van het niveau, de

hoofdrichting en de richting van de bekwaamheden en de 'werksoorten'. In totaal worden dan 1.211 beroepen onderscheiden in de SBC'92. In deze nieuwe beroepenindeling worden, op basis van het combineren van niveau, hoofdrichting en richting, 121 zogenaamde *beroepsgroepen* onderscheiden. Deze beroepsgroepen zijn zo samengesteld dat er kan worden gesproken van betrouwbare waarnemingen bij een onderzoek met een steekproef van ongeveer 100.000 personen uit de populatie van 15 jaar en ouder. Daarbij is de ondergrens voor de omvang van een beroepsgroep gesteld op 5.000 beroepsbeoefenaren in de populatie, hetgeen tevens de ondergrens is bij het publiceren van jaarcijfers uit de EBB. Door het combineren van niveau en hoofdrichting ontstaan de 43 nieuwe *beroepsklassen*. Hierbij is er sprake van redelijke betrouwbare gegevens in onderzoeken met ongeveer 10.000 personen uit de populatie van 15 jaar en ouder. Deze nieuwe CBS-beroepsklassen zouden het uitgangspunt kunnen vormen voor in de toekomst te genereren arbeidsmarktinformatie naar beroep voor de provincie Noord-Holland.

Opleidingenindeling

Bij het opstellen van informatie over werkzame personen naar opleiding voor de hele provincie Noord-Holland kan gebruik worden gemaakt van de ROA-opleidingstypen. Hiermee kan op een vrij gedesaggregeerd niveau informatie over de opleidingenstructuur van de werkgelegenheid worden verkregen (zie Berendsen, De Grip, Wieling en Willems, 1992a). Het is vooralsnog niet geheel duidelijk hoe groot de dekkingsgraad zal zijn, indien van de ROA-opleidingstypen wordt gehanteerd³³.

Met betrekking tot de werkgelegenheidsstructuur naar opleiding voor zowel de inkomende en uitgaande pendel als de baanvinders, wordt de opleidingenindeling in tabel 6.6 voorgesteld. In vergelijking met in de hoofdstuk 4 gehanteerde indeling kan op basis van de hier voorgestelde indeling meer gedetailleerde informatie over de werkgelegenheidsstructuur naar opleiding voor baanvinders worden verkregen. Met name binnen het VBO en het hoger onderwijs vindt een nadere verbijzondering naar opleidingsrichting plaats. Bovendien wordt op MBO-niveau informatie verkregen over de medische, sociaal-culturele en verzorgende en politie en defensie opleidingen. Gezien de omvang van deze opleidingscategorieën moet een dergelijke verbijzondering haalbaar zijn. De in hoofdstuk 3 gepresenteerde informatie over de forensenstromen naar opleidingstype, geeft voor een groot aantal cellen geen of minder betrouwbare informatie. Teneinde de betrouwbaarheid van deze informatie te vergroten, moet deze informatie over forensenstromen naar opleiding derhalve op een hoger aggregatieniveau worden samengesteld.

33. Op basis van de in tabel 2.6 gehanteerde indeling is van 99,4% van alle werkenden bekend welk opleidingstype zij hebben voltooid.

Tabel 6.5. ROA-opleidingstypenindeling

Code	naam
000,111,201	Basisonderwijs
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO
321-329	VBO agrarisch
331-339	VBO technisch
341-349	VBO haven en vervoer
361-369	VBO economisch-administratief
381-389	VBO verzorgend
391-394	VBO beveiliging en bewaking
401	Bovenbouw HAVO/VWO
421-429	MBO agrarisch
431	MBO technisch laboratorium
436-439	MBO technisch
441-449	MBO haven en vervoer
452	MBO medisch laboratorium
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging
453,461-464	MBO economisch-administratief
466	MBO bestuurlijk
471	MBO sociaal-cultureel
481,484,486	MBO verzorgend
483	MBO horeca en kappers
491-494	MBO politie en defensie
506	HBO onderwijs
511	HBO tolk en vertaler
516	HBO theologisch
521-529	HBO agrarisch
531	HBO technisch laboratorium
536-539	HBO technisch
541-549	HBO vervoer
552	HBO medisch laboratorium
551,554	HBO verpleging en paramedisch
561	HBO economisch-administratief
562	HBO technische bedrijfskunde
566	HBO bestuurlijk
571	HBO sociaal-cultureel
583	HBO horeca
586	HBO kunst
591-594	HBO politie en defensie
606	WO onderwijs
611	WO humaniora
616	WO theologisch
621-623,629	WO agrarisch
631	WO wis- en natuurkunde
636-639	WO technisch
651	WO dier-, genees- en tandheelkunde
652	WO medisch laboratorium
661-662	WO econom(etr)ie en bedrijfskunde
666	WO rechten en bestuurskunde
671	WO sociaal-cultureel
686	WO kunst

Van 96% van de werkenden is bekend welke opleiding men heeft voltooid en in welk RBA-gebied men werkzaam is. Wel moet daarbij worden bedacht dat voor bijna 60% van het totaal aantal cellen geen of minder betrouwbare informatie kan worden verschaft. Voor 41% van de cellen wordt geen informatie gegeven en 18% van de cellen bevat minder dan 5.000 werkenden. De in tabel 6.6 voorgestelde opleidingenindeling zorgt voor meer betrouwbare informatie. Dit heeft tevens als voordeel dat de informatie beter vergelijkbaar is en bovendien heeft dit een gunstige invloed op de kosten voor het genereren van de informatie.

Tabel 6.6. Voorgestelde indeling voor opleidingscategorieën

Code	naam
0,1,2	Basisonderwijs
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO
321-329,331-339,341-349	VBO agrarisch, technisch en vervoer
361-369,381-389	VBO economisch-administratief en verzorgend
401	Bovenbouw HAVO/VWO
421-429,431,436-439,441-449	MBO agrarisch, technisch en vervoer
453,461-464, 466	MBO economisch-administratief
451,452,454	MBO medisch
471,481,483,484,486	MBO sociaal-cultureel en verzorgend
491-494	MBO politie en defensie
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch

LITERATUUR

Berendsen, H., A. de Grip, M.H. Wieling, E.J.T.A. Willems (1992a), *Arbeidsmarktinformatie naar opleiding en beroep voor de provincie Noord-Holland*, ROA-R-1992/3, Maastricht.

Berendsen, H., A. de Grip, M.H. Wieling, E.J.T.A. Willems (1992b), *Regionale arbeidsmarktinformatie naar opleiding en beroep*, ROA-R-1992/2, Maastricht.

Bierings, H.B.A., F.A.G. Windmeijer (1992), Baanvinders en mobiliteit tussen RBA-gebieden, *Supplement bij Sociaal-Economische Maandstatistiek*, jrg. 1992, nr. 5, blz. 42-56.

CBS (1990), *Enquête beroepsbevolking 1989*, Voorburg/Heerlen.

CBS (1991), *Enquête beroepsbevolking 1990*, Voorburg/Heerlen.

CBS (1992), *Enquête beroepsbevolking 1991*, Voorburg/Heerlen.

CBS (1993a), *Enquête beroepsbevolking 1992*, Voorburg/Heerlen.

CBS (1993b), *Standaard beroepenclassificatie 1992*, SDU-Uitgeverij, 's-Gravenhage.

CPB (1992), *Nederland in drievoud; een scenariostudie van de Nederlandse economie 1990-2015*, SDU-Uitgeverij, 's-Gravenhage.

Grip, A. de, J.A.M. Heijke (1993), De aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt: regionale arbeidsmarktinformatie, in: Werkgroep Ruimtelijke Arbeidsmarkt, *Onderwijs en Arbeidsmarkt in de Regio*, Eburon, Delft.

Grip, A. de, J.A.M. Heijke, E.J.T.A. Willems (1992), Scholing en mobiliteit, *Maandschrift Economie*, vol. 56, p. 131-144.

Hoevenberg J., E.J.T.A. Willems, A. de Grip (1993), *Actuele arbeidsmarktinformatie voor de regio Rijnmond*, ROA-R-1993/5.

Loo, P.J.E van de, R.J.P. Dekker, A. de Grip (1992), Arbeidsmarktsegmentatie als uitgangspunt voor een beroepenclassificatie, *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, jrg. 8, nr.1, blz. 19-31.

Mourik, A. van, J.J. Siegers (1988), Ontwikkelingen in de beroepssegregatie tussen mannen en vrouwen 1971-1985, *Economische Statistische Berichten*, jrg. 73, nr. 3668, blz. 732-737.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1990), *Rapportage Arbeidsmarkt 1990*, 's-Gravenhage.

ROA (1992), *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 1994*, ROA-R-1992/1, Maastricht.

ROA (1993), *Statistische bijlage: de arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 1998*, ROA-R-1993/10B, Maastricht.

Siegers, J.J. (1979), Beroepssegregatie tussen mannen en vrouwen in Nederland, *Economische Statistische Berichten*, jrg. 64, nr. 3194, blz. 208-213.

**BIJLAGE A: GEHANTEERDE SECTOR-, BEROEPEN- EN
OPLEIDINGENINDELINGEN**

Bedrijfsklasse

Code	naam
0	Landbouw, visserij en bosbouw
1	Delfstoffenwinning
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie
22-24	Kleding- en schoenenindustrie
25,32	Hout- en bouwmaterialenindustrie
26,27	Papier- en grafische industrie
28	Aardolie- en steenkoolverwerking
29-31	Chemie
33	Basismetalaalindustrie
34	Metaalprodukten (excl. machines e.d)
35	Machine-industrie
36	Elektrotechnische industrie
37	Transportmiddelenindustrie
38,39	Instrumenten-, optische en overige industrie
40	Openbare nutsbedrijven
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven
61-64	Groothandel
65-66	Detailhandel
67	Hotels, restaurants, cafés e.d.
68	Reparatiebedrijven voor gebruiksgoederen
71-74	Weg- en watervervoer
75	Luchtvaart
76-77	Hulpbedrijven van het vervoer en communicatiebedrijven
81	Bankwezen
82	Verzekeringswezen
83-85	Handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening en verhuur roerende goederen
90	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering
92	Onderwijs
93	Gezondheids- en veterinaire diensten
94	Maatschappelijke dienstverlening
95	Sociaal-culturele en culturele instellingen
96	Sport en recreatie
91,97	Religieuze en overige sociale organisaties
98	Overige dienstverlenende bedrijven

Bedrijfssector

Code	naam
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie
22-24	Kleding- en schoenenindustrie
25-27,32	Overige industrie
29-31	Chemie
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie
11-19,28,40	Delfstoffen en rest nijverheid
51,52,83	Bouw en woningbezit
61-66	Handel
71-77	Vervoer en communicatie
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten
93	Gezondheids- en veterinaire diensten
90,92 excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs

Bedrijfstak

Code	naam
0	Landbouw, visserij en bosbouw
1	Delfstoffenwinning
2-3	Industrie
4	Openbare nutsbedrijven
5	Bouwnijverheid en -installatiebedrijven
6	Handel, hotel- en restaurantwezen, reparatiebedrijven voor gebruiks- goederen
7	Vervoer en communicatie
8	Bank en verzekering, zakelijke dienstverlening
9	Overige dienstverlening

Beroepssegment

Code	naam
0	Pedagogische beroepen
1	Culturele beroepen
2	Agrarische beroepen
301	Lagere technische, ambachts- en industrieberoepen
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen
321	Lagere textielberoepen
331	Lagere hout- en papierberoepen
341	Lagere grafische beroepen
351	Lagere chemische beroepen
361	Lagere metaalberoepen
362	Middelbare metaalberoepen
363	Hogere metaalberoepen
371	Lagere elektrotechnische beroepen
372	Middelbare elektrotechnische beroepen
373	Hogere elektrotechnische beroepen
381	Lagere bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen
391	Lagere bouw- en installatieberoepen
392	Middelbare bouw- en installatieberoepen
393	Hogere bouw- en installatieberoepen
40	Transportberoepen
41	Maritieme e.a. waterwegtransportberoepen
42	Rail- en wegtransportberoepen
43	Lucht- en overige transportberoepen
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici
503	Hogere medische en paramedische beroepen
603	Hogere economisch-administratieve beroepen
6111	Postdistributiepersoneel
6112	Datotypisten, computeroperators
6121	Leidinggevend administratief personeel
6122	Secretaressen, typisten
6123	Bibliotheek- en archiefmedewerkers
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées
6125	Commercieel-administratieve employées
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders
6132	Economen, accountants, e.a. economische specialisten
621	Lagere commerciële beroepen
622	Middelbare commerciële beroepen
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen
703	Hogere sociaal-culturele beroepen
811	Lagere horecaberoepen
812	Middelbare horecaberoepen
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden
822	Middelbare verzorgende beroepen
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen
922	Middelbare militaire beroepen

Beroepssector

Code	naam
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerk-beroepen
4	Transportberoepen
5	Medische en paramedische beroepen
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen
62	Commerciële beroepen
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen

Opleidingstype

Code	naam
0,1,2	Basisonderwijs
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO
321-329	VBO agrarisch
331-339	VBO technisch
341-349	VBO haven en vervoer
361-369	VBO economisch-administratief
381-389	VBO verzorgend
391-394	VBO beveiliging en bewaking
401	Bovenbouw HAVO/VWO
421-429	MBO agrarisch
431	MBO technisch laboratorium
436-439	MBO technisch
441-449	MBO haven en vervoer
452	MBO medisch laboratorium
453,461-464	MBO economisch-administratief
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging
466	MBO bestuurlijk
471	MBO sociaal-cultureel
481,484,486	MBO verzorgend
483	MBO horeca en kappers
491-494	MBO politie en defensie
5,6 Algemeen	Hoger onderwijs algemeen
5,6 Verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend
5,6 Technisch	Hoger onderwijs technisch
5,6 Economisch	Hoger onderwijs economisch
5,6 Overig	Hoger onderwijs overig

Opleidingscategorie

Code	naam
<hr/>	
0,1,2	Basisonderwijs
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO
rest 3	VBO
401	Bovenbouw HAVO/VWO
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium
453,461-464	MBO economisch-administratief
rest 4	MBO overig
5-6	Hoger onderwijs

BIJLAGE B: AANVULLENDE TABELLEN

Tabel B.1. Percentage werkenden naar bedrijfssector per beroepssegment, gemiddelde 1989-1991

		aantal	%
0	Pedagogische beroepen		
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	2.500	6*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	40.000	90
1	Culturele beroepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	4.500	28*
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	7.500	47
2	Agrarische beroepen		
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	20.000	76
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	3.000	11*
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen		
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	2.000	4*
25-27,32	Overige industrie	3.000	6*
29-31	Chemie	3.000	6*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	10.000	19
11-19,28,40	Delfstoffen en rest nijverheid	2.000	4*
51,52,83	Bouw en woningbezit	5.000	9
61-66	Handel	4.000	8*
71-77	Vervoer en communicatie	4.500	9*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	10.500	20
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	3.500	7*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	4.000	8*
311	Lagere voedings- en genotmiddelenberoepen		
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	6.000	67
61-66	Handel	2.500	28*
321	Lagere textielberoepen		
22-24	Kleding- en schoenenindustrie	2.500	46*
331	Lagere hout- en papierberoepen		
25-27,32	Overige industrie	2.000	20*
51,52,83	Bouw en woningbezit	5.000	50
341	Lagere grafische beroepen		
25-27,32	Overige industrie	9.000	86
351	Lagere chemische beroepen		
29-31	Chemie	2.000	57*
361	Lagere metaalberoepen		
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	18.000	55
61-66	Handel	2.500	8*
71-77	Vervoer en communicatie	3.500	11*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	2.000	6*
362	Middelbare metaalberoepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	4.500	60*

372	Middelbare elektrotechnische beroepen		
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	3.500	25*
51,52,83	Bouw en woningbezit	2.000	14*
61-66	Handel	2.000	14*
71-77	Vervoer en communicatie	2.500	18*
391	Lagere bouw- en installatieberoepen		
51,52,83	Bouw en woningbezit	7.500	50
67,68,81,82,83,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	2.000	13*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	2.000	13*
40	Transportberoepen		
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	3.000	15*
61-66	Handel	7.000	35
71-77	Vervoer en communicatie	3.000	15*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	2.000	10*
42	Rail- en wegtransportberoepen		
61-66	Handel	3.000	15*
71-77	Vervoer en communicatie	12.500	61
43	Lucht- en overige transportberoepen		
71-77	Vervoer en communicatie	4.500	64*
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen		
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	2.500	11*
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	18.500	84
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden		
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	5.500	38
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	9.000	62
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici		
61-66	Handel	2.000	22*
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	6.500	72
503	Hogere medische en paramedische beroepen		
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	16.500	83
603	Hogere economisch-administratieve beroepen		
61-66	Handel	2.000	13*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	3.000	19*
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	2.000	13*
6111	Postdistributiepersoneel		
71-77	Vervoer en communicatie	6.000	75
6122	Secretaressen, typisten		
61-66	Handel	4.000	14*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	95.000	32
91,94-97-929	Andere kwartaire diensten	3.000	10*
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	3.000	10*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	4.000	14*

6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	
51,52,83	Bouw en woningbezit	
61-66	Handel	1
71-77	Vervoer en communicatie	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	3
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	
6125	Commercieel-administratieve employées	
25-27,32	Overige industrie	
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	
51,52,83	Bouw en woningbezit	
61-66	Handel	1
71-77	Vervoer en communicatie	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	1
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie wettelijke sociale verzekering en onderwijs	1
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs, e.d.	
71-77	Vervoer en communicatie	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en beheerder	
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	
61-66	Handel	
71-77	Vervoer en communicatie	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
90,92,excl.929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	
6132	Economen, accountants e.a. economisch specialisten	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
621	Lagere commerciële beroepen	
61-66	Handel	3
622	Middelbare commerciële beroepen	
61-66	Handel	2
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
90,92,excl.929	Openbaar bestuur, wettelijk sociale verzekering en onderwijs	
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	
25-27,32	Overige industrie	
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	
90,92,excl.929	Openbaar bestuur, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	

811	Lagere horecaberoepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	14.500	58
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	3.000	12*
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	2.000	8*
812	Middelbare horecaberoepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	7.500	75
8211	Portiers, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel		
71-77	Vervoer en communicatie	3.500	13*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	11.500	41
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	4.000	14*
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	2.500	9*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	3.500	13*
8212	Kinder-, gezin-, bejaardenverzorgenden		
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	13.500	84
822	Middelbare verzorgende beroepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	5.000	100
912	Middelbare politie-brandweer- en bewakingsberoepen		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	2.000	15*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	9.500	70
922	Middelbare militaire beroepen		
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	5.500	100

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel B.2. Percentage werkenden naar bedrijfssector per opleidingstype, gemiddelde 1990-1991

		aantal	%
0,1,2	Basisonderwijs		
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	4.000	5*
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	4.000	5*
25-27,32	Overige industrie	3.000	3*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	11.000	12
51,52,83	Bouw en woningbezit	4.000	5*
61-66	Handel	17.000	19
71-77	Vervoer en communicatie	10.000	11
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	18.000	20
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	5.000	6
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	3.000	3*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	5.000	6
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO		
25-27,32	Overige industrie	3.000	5*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	4.000	6*
61-66	Handel	13.000	20
71-77	Vervoer en communicatie	6.000	9
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	15.000	23
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	5.000	8
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	3.000	5*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	7.000	11
321-329	VBO agrarisch		
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	4.000	40*
331-339	VBO technisch		
25-27,32	Overige industrie	3.000	5*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	11.000	19
51,52,83	Bouw en woningbezit	7.000	12
61-66	Handel	10.000	18
71-77	Vervoer en communicatie	7.000	12
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	7.000	12
90,92, excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	4.000	7*
341-349	VBO haven en vervoer		
71-77	Vervoer en communicatie	3.000	50*
361-369	VBO economisch-administratief		
61-66	Handel	6.000	29
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	5.000	24
381-389	VBO verzorgend		
61-66	Handel	7.000	25
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	7.000	25
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	4.000	14*

401	Bovenbouw HAVO/VWO		
25-27,32	Overige industrie	3.000	5*
61-66	Handel	9.000	16
71-77	Vervoer en communicatie	7.000	13
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	18.000	32
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	6.000	11
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	3.000	5*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	5.000	9
421-429	MBO agrarisch		
01-03	Landbouw, visserij en bosbouw	5.000	46
436-439	MBO technisch		
20-21	Voedings- en genotmiddelenindustrie	3.000	4*
25-27,32	Overige industrie	7.000	8
11-19,28,40	Delfstoffen en rest nijverheid	3.000	4*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	17.000	20
51,52,83	Bouw en woningbezit	8.000	10
61-66	Handel	10.000	12
71-77	Vervoer en communicatie	10.000	12
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	12.000	14
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	3.000	4*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	7.000	8
441-449	MBO haven en vervoer		
71-77	Vervoer en communicatie	4.000	57
453,461-464	MBO economisch-administratief		
25-27,32	Overige industrie	3.000	3*
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	4.000	4*
51,52,83	Bouw en woningbezit	4.000	4*
61-66	Handel	30.000	28
71-77	Vervoer en communicatie	10.000	9
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	30.000	28
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	6.000	6
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	5.000	5
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	8.000	7
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging		
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	5.000	17
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	20.000	69
466	MBO bestuurlijk		
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	4.000	80*
471	MBO sociaal-cultureel		
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	3.000	50
481,484,486	MBO verzorgend		
61-66	Handel	4.000	15*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	6.000	22
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	9.000	33
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	5.000	19

483	MBO horeca en kappers		
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	5.000	63
491-494	MBO politie en defensie		
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	10.000	67
5,6 verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend		
25-27,32	Overige industrie	3.000	3*
61-66	Handel	5.000	4
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	13.000	11
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	24.000	20
93	Gezondheids- en veterinaire diensten	28.000	23
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	43.000	36
5,6 technisch	Hoger onderwijs technisch		
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	6.000	16
71-77	Vervoer en communicatie	4.000	11*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	6.000	16
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	3.000	8*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	8.000	22
5,6 economisch	Hoger onderwijs economisch		
33-39	Metaal-, elektrotechnische, transportmiddelenindustrie	3.000	6*
61-66	Handel	6.000	13
71-77	Vervoer en communicatie	4.000	8*
67,68,81,82,84,85,98,99	Andere tertiaire diensten	19.000	40
91,94-97,929	Andere kwartaire diensten	3.000	6*
90,92,excl. 929	Openbaar bestuur, defensie, wettelijke sociale verzekering en onderwijs	8.000	17

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel B.3. Percentage werkenden naar beroepssegment per opleidingstype, gemiddelde 1990-1991

		aantal	%
0,1,2	Basisonderwijs		
2	Agrarische beroepen	4.000	5*
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	3.000	3*
361	Lagere metaalberoepen	5.000	6
391	Lagere bouw-en installatieberoepen	4.000	5*
40	Transportberoepen	7.000	8
42	Rail-en wegtransportberoepen	6.000	7
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	3.000	3*
6125	Commercieel-administratieve employées	4.000	5*
621	Lagere commerciële beroepen	6.000	7
811	Lagere horecaberoepen	6.000	7
8211	Portiers-, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	10.000	11
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO		
6122	Secretaressen, typisten	4.000	6*
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	8.000	13
6125	Commercieel- administratieve employées	9.000	14
621	Lagere commerciële beroepen	5.000	8
622	Middelbare commerciële beroepen	3.000	5*
8211	Portiers-, schoonmaak- e.a. lager dienstverlenend personeel	3.000	5*
321-329	VBO agrarisch		
2	Agrarische beroepen	5.000	50
331-339	VBO technisch		
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	4.000	7*
331	Lagere hout-en papierberoepen	4.000	7*
361	Lagere metaalberoepen	9.000	16
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	3.000	5*
391	Lagere bouw- en installatieberoepen	4.000	7*
40	Transportberoepen	3.000	5*
42	Rail-en wegtransportberoepen	3.000	5*
6125	Commercieel-administratieve employées	3.000	5*
621	Lagere commerciële beroepen	3.000	5*
361-369	VBO economisch administratief		
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	5.000	24
621	Lagere commerciële beroepen	3.000	14*
381-389	VBO verzorgend		
621	Lagere commerciële beroepen	4.000	14*
811	Lagere horecaberoepen	5.000	18
401	Bovenbouw HAVO/VWO		
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	3.000	5*
6122	Secretaressen, typisten,	3.000	5*
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	8.000	14
6125	Commercieel-administratieve employées	7.000	13
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	3.000	5*
621	Lagere commerciële beroepen	3.000	5*
622	Middelbare commerciële beroepen	3.000	5*
421-429	MBO agrarisch		
2	Agrarische beroepen	7.000	64

436-439	MBO technisch		
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	15.000	18
331	Lagere hout-en papierberoepen	3.000	4*
341	Lagere grafische beroepen	4.000	5*
361	Lagere metaalberoepen	12.000	14
362	Middelbare metaalberoepen	3.000	4*
372	Middelbare elektrotechnische beroepen	9.000	11
391	Lagere bouw-en installatieberoepen	3.000	4*
6125	Commercieel-administratieve employées	3.000	4*
622	Middelbare commerciële beroepen	3.000	4*
453,461-464	MBO economisch-administratief		
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	5.000	5
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	3.000	3*
6121	Leidinggevend administratief personeel	3.000	3*
6122	Secretaressen, typisten	10.000	9
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	21.000	19
6125	Commercieel-administratieve employées	15.000	14
6126	Telefonisten, balie-employées, enquêteurs e.d.	4.000	4*
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	4.000	4*
621	Lagere commerciële beroepen	7.000	6
622	Middelbare commerciële beroepen	14.000	13
451,454	MBO verpleging en ziekenverzorging		
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen, verloskundigen	13.000	45
5022	Leerling-verpleegkundigen, zieken- en kraamverzorgenden	7.000	24
481,484,486	MBO verzorgend		
811	Lagere horecaberopen	3.000	11*
8212	Kinder-, gezins-, bejaardenverzorgenden	5.000	19
822	Middelbare verzorgende beroepen	3.000	11*
491-494	MBO politie en defensie		
912	Middelbare politie-, brandweer- en bewakingsberoepen	7.000	47
922	Middelbare militaire beroepen	3.000	20*
5,6 verzorgend	Hoger onderwijs verzorgend		
0	Pedagogische beroepen	33.000	28
1	Culturele beroepen	8.000	7
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	4.000	3*
5021	Gediplomeerde verpleegkundigen verloskundigen	7.000	6
5023-5025	Dokters-, tandarts-, apothekersassistenten en andere paramedici	3.000	3*
503	Hogere medische en paramedische beroepen	16.000	13
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	3.000	3*
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	3.000	3*
6125	Commercieel-administratieve employées	3.000	3*
702	Middelbare sociaal-culturele beroepen	3.000	3*
703	Hogere sociaal-culturele beroepen	16.000	13
5,6 technisch	Hoger onderwijs technisch		
0	Pedagogische beroepen	3.000	8*
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	8.000	22
303	Hogere technische, ambachts- en industrieberoepen	4.000	11*
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	4.000	11*

5,6 economisch	Hoger onderwijs economisch		
302	Middelbare technische, ambachts- en industrieberoepen	4.000	8*
603	Hogere economisch-administratieve beroepen	3.000	6*
6122	Secretaressen, typisten	5.000	10
6124	Boekhoudkundige, belasting- en bankemployées	6.000	13
6125	Commercieel-administratieve employées	3.000	6*
6131	Systeemanalisten, -programmeurs en -beheerders	4.000	8*
6132	Economen, accountants e.a. economische specialisten	4.000	8*
633	Hogere bestuurlijke en juridische beroepen	6.000	13

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel B.4. In- en uitgaande pendel naar beroepssector per opleidingscategorie, gemiddelde 1990-1991

		aantal	%
0,1,2	Basisonderwijs		
<i>Inkomende pendel</i>			
4	Transportberoepen	4.000	25*
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	3.000	19*
<i>Uitgaande pendel</i>			
4	Transportberoepen	3.000	27*
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO		
<i>Inkomende pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	6.000	46
<i>Uitgaande pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	4.000	40*
Rest 3	VBO		
<i>Inkomende pendel</i>			
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3.000	12*
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	5.000	19
4	Transportberoepen	3.000	12*
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	5.000	19
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	3.000	12*
<i>Uitgaande pendel</i>			
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	3.000	17*
4	Transportberoepen	3.000	17*
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	4.000	22*
401	Bovenbouw HAVO/VWO		
<i>Inkomende pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	7.000	39
<i>Uitgaande pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	5.000	39
42-44,452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium		
<i>Inkomende pendel</i>			
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	6.000	21
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3.000	10*
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	10.000	35
<i>Uitgaande pendel</i>			
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	4.000	19*
2,31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3.000	14*
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	7.000	33

453,461-464	MBO economisch-administratief		
<i>Inkomende pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	16.000	49
62	Commerciële beroepen	6.000	18
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	4.000	12*
<i>Uitgaande pendel</i>			
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	9.000	41
62	Commerciële beroepen	5.000	23
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	3.000	14*
Rest 4	MBO overig		
<i>Inkomende pendel</i>			
5	Medische en paramedische beroepen	6.000	30
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	3.000	15*
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	6.000	30
<i>Uitgaande pendel</i>			
5	Medische en paramedische beroepen	5.000	36
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	4.000	29*
5-6	Hoger onderwijs		
<i>Inkomende pendel</i>			
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	18.000	26
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	9.000	13
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	4.000	6*
5	Medische en paramedische beroepen	8.000	12
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	10.000	15
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	12.000	17
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	3.000	4*
<i>Uitgaande pendel</i>			
0,1,7	Pedagogische, culturele en sociaal-culturele beroepen	18.000	30
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	7.000	12
36-39	Metaal, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	3.000	5*
5	Medische en paramedische beroepen	8.000	13
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	7.000	12
60,613,63	Hogere economisch-administratieve beroepen	12.000	20

* = grote marges

Bron: CBS

Tabel B.5. Percentage baanvinders naar beroepssector per opleidingscategorie, gemiddelde 1990-1991

		aantal	%
0,1,2	Basisonderwijs		
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	3.000	19*
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	4.000	25*
301	MAVO en onderbouw HAVO/VWO		
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	5.000	36
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	3.000	21*
rest 3	VBO		
2, 31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3.000	14*
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	4.000	18*
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	4.000	18*
62	Commerciële beroepen	3.000	14*
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	4.000	18*
401	Bovenbouw HAVO/VWO		
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	5.000	36
42-44, 452	MBO agrarisch, technisch, vervoer en laboratorium		
2, 31-35	Agrarische, voedings- en genotmiddelen-, textiel-, hout- en papier-, grafische, chemische beroepen	3.000	20*
36-39	Metaal-, elektrotechnische, bouwmaterialen-, glas- en aardewerkberoepen	4.000	27*
453,461-464	MBO economisch-administratief		
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	10.000	63
rest 4	MBO overig		
5	Medische en paramedische beroepen	4.000	31*
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	3.000	23*
8,9	Verzorgende en dienstverlenende beroepen en openbare orde- en veiligheidsberoepen	4.000	31*
5-6	Hoger onderwijs		
0,1,7	Pedagogisch, culturele en sociaal-culturele beroepen	6.000	21
30	Technische, ambachts- en industrieberoepen	3.000	10*
5	Medische en paramedische beroepen	4.000	14*
611-612	Lagere en middelbare administratieve beroepen	7.000	24
60,613,63	Hogere economisch administratieve beroepen	4.000	14*

* = grote marges

Bron: CBS